

WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE

DOBRA ZMIANA W SAMORZĄDZIE

DOTRZYMUJEMY SŁOWA

Szanowni Państwo!

Już trzeci rok rząd Prawa i Sprawiedliwości, obozu Zjednoczonej Prawicy zmienia Polskę na lepsze. Konsekwentnie naprawiamy nasze państwo, by mogło ono jak najlepiej służyć nam wszystkim. Naszym celem, celem polityki dobrej zmiany jest budowa Polski dostatniej, godnej, sprawiedliwej, uczciwej i bezpiecznej. Jednym słowem Polski takiej, której mieszkańcy będą mogli cieszyć się pod każdym względem takim samym poziomem życia, jaki jest udziałem obywateli najzamożniejszych państw europejskich. Systematycznie, krok po kroku zmierzamy ku temu celowi, przybliżając się tym samym do spełnienia wielkiego marzenia pokoleń Polaków o życiu na miarę naszych aspiracji.

Teraz nadszedł czas, by dobra zmiana zeszła na poziom samorządowy: do gmin, powiatów, dużych miast i województw i uczyniła nasze małe ojczyzny – wsie, miasteczka i największe aglomeracje – miejscami o wiele bardziej nadającymi się do życia.

Skończymy ze złymi praktykami i ukróćmy nadużycia. Położymy kres dzikiej, karmiącej się krzywdą zwykłych ludzi, reprivatyzacji. Nie dopuścimy do wyprzedaży ważnych składników majątku naszych samorządów. Te dobra w postaci firm zajmujących się na przykład dostarczaniem wody, ciepła czy odprowadzaniem odpadów i ścieków powinny służyć ogółowi mieszkańców i być jednym z narzędzi kształtowania polityki władz lokalnych, a nie zyskom prywatnych właścicieli.

Tak jak w 2015 roku do wyborów prezydenckich i parlamentarnych Prawo i Sprawiedliwość przystąpiło z programem oczekiwanych przez

Polaków zmian, tak dziś nasza partia, obóz Zjednoczonej Prawicy, staje do wyborów samorządowych dobrze przygotowana merytorycznie. Mamy naprawdę dobry, przemyślany program dla Polski lokalnej. A ściślej – mamy programy, bo nasze propozycje zawierają nie tylko zobowiązania o charakterze ogólnopolskim, ale – i to przede wszystkim – plany tego, co zamierzamy zrobić, jeśli Państwo obdarzycie nas zaufaniem, w poszczególnych województwach, miastach, powiatach i gminach, aby ich mieszkańcom, aby nam wszystkim żyło się po prostu lepiej.

Program, który Państwu przedstawiamy jest efektem naszej wytężonej pracy na wszystkich szczeblach samorządu terytorialnego. Tak jak trzy lata temu jeździliśmy po Polsce i słuchaliśmy tego, co Polki i Polacy mają nam do powiedzenia. Odbiliśmy prawie tysiąc spotkań. Wiemy zatem, czego oczekują mieszkańcy naszego kraju i obiecujemy, że będziemy zmieniać nasze małe ojczyzny zgodnie z tymi oczekiwaniami.

Jestem głęboko przekonany, że tak jak realizacja naszego programu z 2015 roku zasadniczo odmieniła w wielu dziedzinach życie Polek i Polaków, tak urzeczywistnienie naszych propozycji dla Polski lokalnej zaowocuje dynamicznym rozwojem naszych małych ojczyzn oraz zasadniczym podniesieniem poziomu życia wspólnot lokalnych.

Nasze trzyletnie rządy świadczą o tym, że jesteśmy partią wiarygodną, która dochowuje zobowiązań wyborczych. Spełniliśmy już wiele obietnic złożonych Polakom, inne – systematycznie wprowadzamy w życie.

Dotrzymujemy słowa w rządzie, dotrzymamy i w samorządzie! I to jest dodatkowy powód, dla którego warto zagłosować na kandydatów z list Komitetu Wyborczego Prawo i Sprawiedliwość do władz lokalnych wszystkich szczebli.

Jarosław Kaczyński

ROZWÓJ GOSPODARCZY MAŁOPOLSKIEGO

Silna i nieskrępowana biurokratycznymi barierami przedsiębiorczość jest motorem napędowym rozwoju państwa oraz fundamentem do budowania zamożnej i niezależnej finansowo klasy średniej. Wzrost gospodarczy to fundament rozwoju całego kraju. Tylko silna, zrównoważona gospodarka może zapewnić bezpieczeństwo ekonomiczne Polaków i długofalową poprawę jakości życia. Wzmocnienie małych i średnich przedsiębiorstw, poprawa warunków prowadzenia biznesu oraz przyciągnięcie nowych inwestorów są kluczem do rozwoju każdej gminy i powiatu, miast i wsi.

CO ZROBILIŚMY DLA MAŁOPOLSKICH PRZEDSIĘBIORCÓW I GOSPODARKI

NISKIE BEZROBOCIE – W Polsce mamy wreszcie rynek pracownika – bezrobocie jest najniższe od 26 lat. W Małopolskiem spadło z 8,2% w XI 2015 do **4,8% w VI 2018**. Podnosimy także wynagrodzenia osób najmniej zarabiających. Pracownicy mają teraz zapewnioną dolną granicę wynagrodzenia i zagwarantowaną coroczną waloryzację pensji.

KONSTITUCJA BIZNESU - Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii wprowadza **pakięt ponad 100 zmian dla przedsiębiorców**, które ułatwią zakładanie, prowadzenie i rozliczanie działalności. Skorzysta na tym również **ponad 387 tys. istniejących w województwie firm** oraz kolejne, których utworzenie będzie teraz łatwiejsze niż kiedykolwiek. Zmiany najbardziej uciążliwych przepisów utrudniających prowadzenie biznesu rozpoczęły się w 2016 roku. Do dzisiaj ponad 100 zmian weszło już w życie, m.in. rozszerzono ochronę przedsiębiorcy poprzez interpretację wszystkich niejasności na korzyść przedsiębiorcy czy powołując Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Celem nadrzędnym w gospodarce województwa jest stworzenie impulsów wzmacniających tempo wzrostu gospodarczego oraz jego zrównoważenie w skali regionu, by zatrzymać niekorzystne tendencje występujące w części małopolskich subregionów. Konieczne jest zintensyfikowanie działań instytucji podległych samorządowi wojewódzkiemu i podniesienie ich efektywności. Szczególnie przedsiębiorcy z mniej rozwiniętych subregionów powinni mieć łatwo dostępne fundusze pożyczkowe. Konieczny jest sprawnie działający i efektywny wojewódzki system start-upów oraz w pełni transparentny sposób dystrybucji środków zewnętrznych wspierających rozwój przedsiębiorczości. Działalność wojewódzkich instytucji wsparcia biznesu i rozwoju przedsiębiorczości musi się koncentrować na stymulujących rozwój regionu branżach oraz zrównoważonym rozwoju Małopolski. Dla osiągnięcia efektów w gospodarce konieczne jest inwestowanie w rozwój infrastruktury komunikacyjnej. Dostępność jest bowiem podstawowym warunkiem budowania pomysłowości i stymulowania rozwoju. Konieczna jest także skuteczna promocja Małopolski poza granicami kraju, służąca pozyskiwaniu inwestorów zagranicznych oraz budowaniu marki turystycznej, obejmującej nie tylko uznane regionalne.

Najważniejsze dla Małopolski inwestycje powinny być planowane w taki sposób, by w jak najszerszym stopniu odpowiadały na potrzeby mieszkańców i działających tu przedsiębiorstw. Konieczna jest zatem nowelizacja kontraktu terytorialnego i listy zadań priorytetowych dla województwa. Jednocześnie zadania te muszą być dobrze przygotowane i gotowe do realizacji, aby możliwe było dotrzymanie terminów przewidzianych w dokumentach planistycznych.

Potencjał Małopolski wynika również z jej przedsiębiorczości. Według danych statystycznych w województwie zarejestrowanych jest ok. 364 tys. podmiotów gospodarczych. Prawie połowa z nich działała w handlu,

naprawie pojazdów samochodowych, budownictwie lub przetwórstwie przemysłowym. Przeważają bardzo małe firmy zatrudniające do 9 osób (ok. 350 tys. podmiotów). Większość z nich to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W ostatnich latach liczba mikroprzedsiębiorstw wzrosła o 2,1%, ale ubyło podmiotów dużych i średnich o 1,2%.

Średnio na tysiąc mieszkańców województwa małopolskiego przypada ok. 110 firm. Najwięcej w Krakowie (171) i powiecie tatrzańskim (147), co jest związane z obsługą ruchu turystycznego, a najmniej w powiecie dąbrowskim (53) i tarnowskim (60). Dane te pokazują, że przedsiębiorczość najlepiej rozwija się na obszarach zurbanizowanych, dysponujących lepszą infrastrukturą i kapitałem ludzkim. Konieczne jest zatem stworzenie instrumentów, które przyczyniłyby się do zniwelowania tych różnic.

Po województwie śląskim Małopolska ma największą gęstość zaludnienia w Polsce. Średnio w 2016 r. były to 223 osoby na kilometr kwadratowy. 18,9% stanowiły osoby w wieku przedprodukcyjnym i niewiele więcej seniorzy. Ponad 60% mieszkańców to były osoby dorosłe uczące się, aktywne lub mogące podjąć aktywność zawodową. Małopolska jest również jednym z trzech regionów Polski o najwyższym przyroście naturalnym (1,66 w 2016 r.). Województwo ma niestety wysoki wskaźnik migracji wewnętrznych, głównie będących efektem wyjazdów młodych ludzi w niewielkich miejscowości do stanowiącego wielkie centrum Krakowa. W 2016 r. aktywny zawodowo było ponad 74% mieszkańców województwa w wieku produkcyjnym, ale jedynie 3,8% w wieku między 25 a 65 lat uczyło się i dokształcało.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA MAŁOPOLSKICH PRZEDSIĘBIORCÓW I GOSPODARKI

- Będziemy stymulować prywatne inwestycje rozwojowe przy wykorzystaniu instrumentów oferowanych przez państwowe agencje działające w ramach grupy PFR, np. ARP.
- Będziemy wspierać sektor małych i średnich przedsiębiorstw w uzyskiwaniu pomocy finansowej ze strony BGK.
- Będziemy rozwijać „Inteligentne Specjalizacje” typowe dla regionu małopolskiego.
- We wsparciu rządowych instytucji będziemy działać na rzecz odbudowy na terenie województwa przemysłu opartego na rozwiązaniach nowej generacji.
- Zapewnimy kompleksowe wsparcie doradcze dla przedsiębiorców ubiegających się
- o przyznanie prawa do ulg w ramach nowo tworzonej ogólnopolskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.
- Będziemy promować powstawanie Stref Aktywności Gospodarczej, szczególnie w małych ośrodkach miejskich oraz współpracować z Krakowskim Parkiem Technologicznym
- w ramach włączania tych Stref do Krakowskiej Specjalnej Strefy Gospodarczej.
- Wyznamy dla subregionów najkorzystniejsze kierunki rozwoju oraz określimy konieczne inwestycje w tym zakresie, a następnie przygotujemy model ich finansowania.
- Będziemy intensywnie dążyć do zwiększenia zaangażowania kapitału zagranicznego
- w regionie i wspierać zagraniczne misje gospodarcze Małopolski w kluczowych dla gospodarki regionu obszarach.
- Będziemy współpracować z organizacjami przedsiębiorców i wspierać

inicjatywy mające na celu ułatwienie prowadzenia działalności gospodarczej oraz wzmocnienie konkurencyjności firm regionu.

- Będziemy dążyć do zintegrowania działań informacyjnych i promocyjnych w sferze wspierania przedsiębiorczości.
- Będziemy wspierać rozwój przedsiębiorstw, zwłaszcza o charakterze innowacyjnym
- i łączących działalność badawczo-rozwojową.
- Będziemy wspierać tworzenie, rozwój i promocję nowoczesnych form finansowania biznesu (startupy, crowdfunding itp.).
- Będziemy wspierać przedsięwzięcia zmierzające do aktywizacji biznesowej obszarów
- o najmniejszym współczynniku aktywności gospodarczej mieszkańców.
- Będziemy promować marki biznesowe i turystyczne Małopolski zwłaszcza poza granicami kraju.
- Będziemy systemowo wspierać z zakresu doradztwa firmy ubiegające się o przyznanie ulg w ramach ogólnopolskiej SSE.
- Będziemy wspomagać przedsiębiorców w pozyskiwaniu środków na inwestycje rozwojowe oferowanych przez państwowe agencje.

MAŁOPOLSKIE ROLNICTWO I ROZWÓJ WSI

Rolnictwo jest jednym z najważniejszych kierunków rozwoju gospodarczego Polski i województwa małopolskiego. Według danych GUS tereny wiejskie województwa małopolskiego zasiedla 51,5% mieszkańców. Nieco ponad 54% spośród mieszkańców wsi jest aktywnych zawodowo. Tereny wiejskie wyróżniają się korzystną strukturą ludnościową. Są obszarem młodym demograficznie, ale też mocno dotkniętym zjawiskiem emigracji zarobkowej. Problemem małopolskiej wsi jest rozdrobnienie gospodarstw, specyficzne górskie i podgórskie ukształtowanie terenu oraz surowy klimat skracający okres wegetacyjny roślin. Są to tereny utrudniające prowadzenie działalności rolniczej i wymagające systemowego wsparcia.

Postawienie na rozwój obszarów wiejskich oznacza szersze wykorzystanie zasobów rolnictwa i wsi małopolskiej. Program rolny województwa nie dotyczy jednak samego rolnictwa, ale ma na celu przede wszystkim przywrócenie rangi i znaczenia obszarów wiejskich, które zaczęły być marginalizowane. Chcemy rozwijać wieś w zakresie infrastruktury technicznej i drogowej, odtworzyć usługi publiczne - komunikację publiczną, przedszkola, szkoły, placówki służby zdrowia.

CO ZROBILIŚMY DLA MAŁOPOLSKICH ROLNIKÓW I WSI

Rząd Prawa i Sprawiedliwości podejmuje działania na rzecz podniesienia konkurencyjności i rozwoju polskiego rolnictwa wspierając eksport produktów rolno-spożywczych. Obecnie jednym z najważniejszych działań resortu rolnictwa jest poszukiwanie nowych rynków dla polskich produk-

tów rolnych, szczególnie na rynkach pozaeuropejskich. W 2017 r. wartość eksportu produktów rolno-spożywczych osiągnęła rekordowy poziom ponad **27 mld euro**, wzrastając w porównaniu do 2016 roku o 12,3%.

Ważnym zadaniem rządu było też wyrównywanie szans polskich rolników w konkurencji rolnikami krajów UE. W ramach „Wspólnej Polityki Rolnej po 2020 roku – polskie priorytety” rząd kontynuuje dążenia do wyrównania dopłat bezpośrednich dla polskich rolników do poziomu porównywalnego z tymi, jakie otrzymują rolnicy w Niemczech czy Francji.

Rząd od początku funkcjonowania broni polskiej ziemi i wstrzymał na 5 lat sprzedaż państwowej ziemi, dając rolnikom możliwość dzierżawy na korzystnych warunkach zgodnie z przeznaczeniem. Ułatwia to konkurowanie rolników z dużymi podmiotami na rynku ziemi. Podjął też działania w celu poprawy kompetencji, umiejętności i wiedzy producentów rolnych, także w ramach powołanego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa.

Kluczowym programem przeciwdziałania stratom w rolnictwie jest program dotowanych ubezpieczeń upraw rolnych. Uruchomione zostały dotacje w wysokości 65% składki do 1 ha i 65% składki do 1 sztuki zwierząt gospodarskich, na które w budżecie na 2017 rok zapewniono 918 mln zł - kwota ta będzie corocznie wzrastała. Działania te znacząco zwiększają ochronę producentów rolnych przed skutkami klęsk żywiołowych. Było to szczególnie ważne w 2018 roku w sytuacji klęski suszy, która dotyczyła dużej części gospodarstw rolnych.

W sytuacji nasilania się kryzysu hodowli trzody chlewnej na terenie województw wschodnich rząd podjął działania eliminujące zagrożenia dla tej hodowli w wyniku występowania wirusa ASF oraz ograniczające negatywne skutki tych zjawisk poprzez: dofinansowanie programu bioasekuracji, depopulację dzików na terenach zagrożonych, organizację skupu trzody i przerób mięsa na cele pozarynkowe, wprowadzenie odszkodowań za straty finansowe z tytułu ograniczeń produkcji i wycofywania hodowli. Podstawowym celem tych działań było ograniczenie strefy wystę-

powania ASF oraz ochrona i wsparcie dla producentów trzody chlewnej, oraz stabilizacja rynku mięsa wieprzowego, mimo tego zagrożenia.

Bardzo istotnym działaniem rządu było też wsparcie dla budowy infrastruktury rolnictwa. Podjęte zostały dodatkowe inicjatywy lokalne, których beneficjentami są producenci rolni, obejmujące budowę lub modernizację dróg lokalnych, kontynuację programu budowy i modernizacji targowisk, poprawę gospodarki wodno-ściekowej oraz scalania gruntów.

Rząd zamierza kontynuować działania prorozwojowe na rzecz polskiego rolnictwa, w tym poprzez wsparcie dla innowacyjności, unowocześnianie technik produkcji roślinnej i zwierzęcej zwiększających rentowność produkcji oraz rozwój terenów wiejskich.

Z podwyższenia świadczeń emerytalno-rentowych do wysokości 1 tys. zł skorzystało ponad 340 tys. rolników. Dodatkowo obniżyliśmy wiek emerytalny dla rolników do 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn, podniesiony przez rząd PO-PSL.

Dla zmniejszenia nadmiernej biurokracji w obsłudze rolników oraz wsparcia procesów rynkowych, z połączenia Agencji Rynku Rolnego i Agencji Nieruchomości Rolnych we wrześniu 2017 roku utworzony został Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. Nowa instytucja będzie także przeciwdziałać nadmiernej koncentracji nieruchomości rolnych, a także ma zapewniać prowadzenie działalności rolniczej przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach.

W efekcie wprowadzenia w styczniu 2017 r. ustawy, ułatwiającej sprzedaż żywności przez rolników, wzmocniona została ich pozycja konkurencyjna. Z opodatkowania zwolnione zostały przychody ze sprzedaży do kwoty 20 tys. zł, a w proponowanej w 2018 roku nowelizacji - do kwoty 40 tys. zł. Wdrażane są też zmiany przeciwdziałające nieuczciwemu wykorzystywaniu przez sieci handlowe i duże zakłady przetwórstwa, przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi. Prowadzi to do wyeliminowania nieuczciwych praktyk handlowych z łańcucha dostaw surowców rolnych i żywności oraz obrony rolników przed tymi praktykami.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Rząd Prawa i Sprawiedliwości w lipcu 2018 roku przygotował specjalny Plan dla Wsi, który jest obecnie wdrażany i realizowany przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Główne założenia Planu dla Wsi stanowią następujące działania:

1. Zwiększenie dofinansowania do paliwa rolniczego.
2. Utworzenie narodowego holdingu spożywczego.
3. Więcej sprzedaży bezpośredniej i rolniczego handlu detalicznego.
4. Zdrowa polska żywność.
5. Wsparcie rolnictwa na terenach górskich.
6. Podjęcie działań przeciwko suszy.
7. Polskie pasze.
8. Rolnictwo dla ekologii i pełnego wykorzystania surowców.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚCI ZROBI DLA MAŁOPOLSKICH ROLNIKÓW I WSI

- Zapewnimy obszarom wiejskim odpowiednią ilość i jakość wody poprzez retencję
- i racjonalne gospodarowanie jej zasobami.
- Wesprzemy wzrost intensywności produkcji i poprawę technologii w gospodarstwach towarowych, zorientowanych na rynek.
- Udzielimy wsparcia na rzecz modernizacji gospodarstw, umożliwiającej wzrost wydajności pracy w sytuacji wzrastającego deficytu siły roboczej, szczególnie
- w gospodarstwach młodych rolników.
- Wesprzemy rozwój rolnictwa precyzyjnego jako odpowiedź na wzrost wymagań środowiskowych i wysokie koszty w rolnictwie.

- Wsparzymy organizujących się gospodarczo rolników w celu zapewnienia dostaw dużych, jednolitych partii surowców oczekiwanych przez zakłady przetwórstwa rolno-żywnościowego i sieci handlowe.
- Wsparzymy integrację społeczności obszarów wiejskich, szersze upowszechnianie wiedzy wśród rolników i nie rolników o uwarunkowaniach i uciążliwości produkcji rolnej na wsi.
- Wsparzymy rozwój usług zapobiegających wykluczeniu społecznemu i podnoszących jakość życia dla seniorów.
- Zapewnimy rozwój turystyki na obszarach wiejskich, wykorzystującej zasoby przyrodnicze i historyczno-kulturowe regionu.
- Wsparzymy wytwarzanie żywności jakościowej, określanej jako tradycyjna, regionalna, ekologiczna, poprzez promowanie małego przetwórstwa, krótkich łańcuchów dostaw oraz rolniczego handlu detalicznego.
- Udzielimy niezbędnego wsparcia oddolnie tworzonym organizacjom pozarządowym i podmiotom ekonomii społecznej, które mogą realizować ważne działania prospołeczne z zakresu opieki społecznej lub usług na terenach marginalizowanych.
- Będziemy wspólnie z administracją rządową dążyć do wypracowania systemu dopłat uwzględniającego specyfikę południowej Małopolski poprzez znaczące podwyższenie tzw. płatności górskiej.
- Określimy i wdrożymy skuteczne instrumenty wsparcia dla budowy konkurencyjnego sektora zrównoważonej produkcji rolnej, poprzez przeprowadzenie inwentaryzacji zasobów, stworzenie spójnego systemu badania płodów rolnych i żywności oraz zbudowanie silnej instytucji zajmującej się produktami regionalnymi i tradycyjnymi, wspierającą ich rejestrację, marketing i ekspansję na wszelkie możliwe rynki.
- Będziemy ułatwiać start młodym rolnikom. Pomoc finansowa i ułatwienie przejmowania lub zakładania gospodarstw rolnych przez osoby młode, o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych wymusi pozytywne zmiany strukturalne.

- Będziemy wspierać rozwój przetwórstwa. Nasze artykuły rolne i produkty spożywcze są artykułami poszukiwanymi na polskim i europejskim rynku. Konieczne są środki na organizację kampanii marketingowych związanych z budowaniem marki małopolskiej żywności i pokazaniem jej unikalnych atutów.
- Będziemy wspierać rozwój powstających na terenach wiejskich firm produkcyjnych oraz małego i średniego biznesu w celu utworzenia alternatywnego rynku pracy na wsi.
- Będziemy umożliwiać tworzenie pozarolniczych miejsc pracy oraz wykorzystywanie naturalnych atutów terenów wiejskich (np. w agroturystyce, gospodarowaniu ekologicznym).
- Będziemy wspierać podmioty gospodarcze o innowacyjnym charakterze powstałe na terenach wiejskich;
- Będziemy tworzyć program efektywnego wsparcia dla gospodarstw ekologicznych i łączących rolnictwo z turystyką wiejską.
- Będziemy wzmacniać konserwację regionalnych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych jako elementów budujących wyjątkowość terenów wiejskich Małopolski oraz tworzących unikalny potencjał turystyczny.
- Będziemy popularyzować i wspierać rozwiązania służące pozyskiwaniu i wykorzystaniu energii ze źródeł odnawialnych.
- Będziemy przygotowywać program „Woda dla rolnictwa” mający na celu wsparcie mieszkańców i doskonalenie prowadzenia gospodarki wodnej w rolnictwie.
- Będziemy wspierać działania mające na celu restrukturyzację i modernizację małych gospodarstw rolnych oraz premijące młodych rolników.
- Będziemy wspierać system ubezpieczania upraw i produkcji rolnej.

ZRÓWNOWAŻONY TRANSPORT W MAŁOPOLSKIM I POŁĄCZENIA KRAJOWE

Dobrze rozwinięta sieć dróg krajowych i lokalnych jest niezbędnym warunkiem dla budowania trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego. Sieć dróg jest jak układ krwionośny, którym organizm musi dostarczyć tlen nawet do najdalszych części swojego ciała. Dlatego podczas rządów Prawa i Sprawiedliwości zdecydowanie przyspieszyła realizacja inwestycji drogowych, które mają bezpośredni wpływ na rozwój Polski.

CO ZROBILIŚMY DLA MAŁOPOLSKIEGO TRANSPORTU

DROGI LOKALNE – Dodatkowe 500 mln zł więcej na drogi lokalne, niż było zaplanowane w budżecie. Kwota, jaką otrzyma województwo małopolskie w ramach dodatkowych funduszy na drogi lokalne dla województw, wynosi 35,8 mln zł.

INWESTYCJE NA KOLEI – W ciągu ostatnich dwóch lat przebudowano ok. 707 km linii kolejowych, co stanowi ponad 141% planu założonego na koniec 2017 roku. Program Inwestycji Dworców, który w województwie małopolskim obejmuje dworce m.in. w Krakowie, Oświęcimiu czy Nowym Sączu.

NOWE MOSTY – Rząd przygotował wstępną analizę zapotrzebowania na budowę nowych mostów. Łączny koszt prac przygotowawczych i realizacji wynosi 2,34 mld zł. Zarekomendowano 21 lokalizacji dla nowych mostów na głównych rzekach: Wiśle, Odrze, Warcie czy Sanie. W województwie małopolskim planowana jest budowa 1 mostu o wartości 200,4 mln zł, na Wiśle na odcinku Koszyce – Szczucin, pomiędzy gminami Nowy Korczyn i Gręboszów

ELEKTROMOBILNOŚĆ – Rząd opracował Plan Rozwoju Elektromobilności oraz projekt Funduszu Niskoemisyjnego Transportu, który przyczyni się do poprawy jakości życia w polskich miastach poprzez zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza, obniżenie hałasu oraz poprawę komfortu pasażerów. Dzięki inwestycjom ze środków funduszu możliwy będzie m.in. rozwój sieci punktów ładowania dla samochodów elektrycznych, co jest konieczne dla wzrostu liczby tych pojazdów w Polsce. Pilot programu E-mobilność w województwie małopolskim obejmie następujące miasta: Jerzmanowice-Przegonia, Kraków, Nowy Sącz, Zakliczyn.

DROGI W ROZSĄDNEJ CENIE – Do budowy nowych dróg rząd podchodzi strategicznie. Dzięki wprowadzonym zmianom dotyczącym przetargów i umów, środki publiczne na budowę dróg są wydatkowane bardziej racjonalnie. Skończyły się czasy, gdy w Polsce budowało się jedne z najdroższych autostrad i dróg ekspresowych. Rząd przygotował przepisy dotyczące m.in. uproszczenia oraz przyspieszenia prac na kolei, dzięki wprowadzającym zmianom poprawia się konkurencyjność transportu kolejowego.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Widocznym problemem Małopolski jest brak dobrego skomunikowania części obszarów województwa z Krakowem, w szczególności południowej części Małopolski w tym Nowego Sącza i powiatu nowosądeckiego. To jedno z najważniejszych źródeł różnic w rozwoju poszczególnych subregionów, co przekłada się bezpośrednio na poziom życia mieszkańców. Brak perspektyw na dobrą pracę i satysfakcjonujące zarobki jest zaś przyczyną odpływu młodych ludzi z tych miejsc oraz pogłębiających się różnic. Dlatego niezmiernie ważne dla zrównoważonego rozwoju są inwestycje w infrastrukturę transportową.

W bezpośredniej gestii samorządu wojewódzkiego są drogi wojewódzkie.

Konieczna jest ich modernizacja na potrzeby stale rosnącego ruchu pojazdów, dostosowywanie do wymogów bezpieczeństwa zmotoryzowanych i pieszych, a także przebudowa oraz ciągłe remonty. Blisko 40% dróg wojewódzkich wymaga pilnych działań remontowych i modernizacyjnych.

Inwestycje w infrastrukturę kolejową prowadzone są przez władze centralne, ale samorząd wojewódzki posiada duży wpływ na transport kolejowy. Przewozy Regionalne i Koleje Małopolskie – spółki, które realizują usługi przewozowe dla mieszkańców Małopolski – muszą być uczciwie i rzetelnie traktowane. Będziemy – w porozumieniu z władzami centralnymi i związkami zawodowymi – dążyć do utworzenia jednego podmiotu regionalnego realizującego zadania w tym zakresie.

Niewątpliwym atutem Małopolski jest położenie nieopodal dwóch najważniejszych dla Polski autostradowych korytarzy transportowych – A1 (północ – południe) i A4 (wschód – zachód). Szczególna rola przypada zwłaszcza autostradzie A4, która stanowi oś transportową łączącą zachodnią i wschodnią część województwa.

Równoległym do autostradowego – szybkim połączeniem – jest linia kolejowa na tym odcinku. Stanowi ona dodatkowy atut układu komunikacyjnego województwa oraz daje duży impuls rozwojowy. Ważną dla regionu i Polski trasą drogową jest także powstająca droga ekspresowa S7 łącząca Podhale z Krakowem i województwem świętokrzyskim.

Dla pełnego i zrównoważonego rozwoju Małopolski konieczne jest stworzenie komplementarnego drogowo-kolejowego układu komunikacyjnego regionu, umożliwiającego szybkie dotarcie do stolicy województwa. Sieć połączeń ułatwi dystrybucję rozwoju gospodarczego do rejonów zagrożonych wykluczeniem lub wolniej się rozwijających. Umożliwi nie tylko poszerzenie obszaru koniunktury, ale pozwoli na przybliżenie dóbr niematerialnych stanowiących o identyfikacji mieszkańców. Kluczowe w tym zakresie są droga DK75, której standard powinien zostać znacznie podniesiony oraz budowa linii Podłęże –Piekietko

znacznie skracającej podróż Kraków-Nowy Sącz.

W bezpośredniej gestii samorządu wojewódzkiego są drogi wojewódzkie. Konieczna jest ich modernizacja na potrzeby stale rosnącego ruchu pojazdów, dostosowywanie do wymogów bezpieczeństwa zmotoryzowanych i pieszych, a także przebudowa oraz ciągłe remonty. Blisko 40% dróg wojewódzkich wymaga pilnych działań remontowych i modernizacyjnych.

Rozwiązania służące rozwojowi elektromobilności dopiero niedawno zaczęły być stosowane przez część samorządów w Małopolsce. Na ulicach niektórych miast wprowadzono niewielką liczbę elektrycznych i niskoemisyjnych pojazdów komunikacji miejskiej. Brak jednak kompleksowych rozwiązań w tym zakresie oraz systemu motywującego kierowców pojazdów osobowych do korzystania z usług publicznych przewoźników. W samorządowych programach trudno znaleźć skonkretyzowane plany budowy parkingów na obrzeżach największych miast województwa funkcjonujących w systemie Park & Drive oraz rozbudowy systemu stacji ładowania pojazdów elektrycznych. Powstające ścieżki rowerowe (łącznie jest ich ponad 5200 km w województwie małopolskim) również często prowadzone są śladem ruchliwych dróg i ulic, co nie zapewnia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa użytkowników.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚCI ZROBI DLA MAŁOPOLSKIEGO TRANSPORTU

- Będziemy realizować siatki drogowych i kolejowych połączeń oplatających region i umożliwiających dobry dojazd do stolicy województwa oraz skomunikowanie ze sobą głównych ośrodków miejskich (Kraków, Tarnów, Oświęcim, Nowy Sącz) szybkimi trasami drogowymi i większą liczbą połączeń kolejowych.
- Będziemy modernizować sieć dróg krajowych, w szczególności DK75 Brzesko

MAŁOPOLSKIE SZKOLNICTWO WYŻSZE I EDUKACJA

Nowy Sącz i Nowy Sącz- granica państwa w celu podniesienia jej parametrów, skrócenia czasu podróży i poprawy bezpieczeństwa.

- Będziemy rozbudowywać i modernizować połączenia międzynarodowe.
- Doprowadzimy do utworzenia kolei aglomeracyjnej.
- Rozbudujemy Port Lotniczy Kraków-Balice oraz zmodernizujemy połączenia kolejowe PL z dworcem Kraków Główny.
- Wdrożymy Bilet Małopolski, uprawniający jednocześnie do korzystania z usług kolei regionalnych oraz komunikacji miejskiej na terenie województwa małopolskiego.
- Doprowadzimy do zakończenia budowy łącznicy kolejowej Kraków Zabłocie – Kraków Krzemionki.
- Zbudujemy linie Podtęże – Piekietko w celu skrócenia podróży i otwarcia potencjału małopolskich uzdrowisk.
- Zmodernizujemy wybrane dworce na liniach kolejowych 68,91,94. Siedem z dziewięciu dworców usytuowanych jest przy linii 91 będącej częścią Transuropejskiego Korytarza Transportowego E 30.
- Dokończymy budowę drogi ekspresowej S7, odc. Lubień – Rabka.
- Zbudujemy obwodnicę Krakowa: W ramach projektu wykonany zostanie odcinek dwujezdniowej drogi ekspresowej S52 po dwa pasy ruchu w każdym kierunku wraz z pasem awaryjnym, dostosowanej do nośności 115 kN/oś od węzła Modlniczka do węzła Kraków Mistrzejowice.
- W Krakowie zbudujemy linię tramwajową KST etap III (os. Krowodrza Górka - Górka Narodowa) wraz z budową dwupoziomowego skrzyżowania w ciągu ul. Opolskiej – 151 mln.
- Zbudujemy linię tramwajową wzdłuż Trasy Łagiewnickiej W Krakowie.
- Zakupimy tabor tramwajowy niskopodłogowy w Krakowie w celu usprawnienia i poprawy jakości miejskiej komunikacji zbiorowej w Krakowie – część I.

Edukacja i szkolnictwo wyższe stoją aktualnie przed nowymi wyzwaniami. Po latach zapóźnień i nieudanych reform rząd Prawa i Sprawiedliwości podjął się odpowiedzialnego zadania przemodelowania struktury edukacji i szkolnictwa wyższego, tak aby efektywnie odpowiadała na potrzeby rynku i nowe wyzwania. Dzieci i młodzież stanowią naszą przyszłość – to wielopokoleniowa sztafeta wzajemnej troski społecznej, w której dbając o wykształcenie młodych, zapewniamy im oraz sobie samym dobry rozwój kraju. Dobra edukacja i szkolnictwo to gwarancja poprawy jakości naszego życia i rozwoju całego społeczeństwa

CO ZROBILIŚMY DLA MAŁOPOLSKICH SZKÓŁ I UCZELNI

REFORMA EDUKACJI – Rząd przeprowadził kompleksową reformę edukacji, przywracając ośmioklasową szkołę podstawową oraz likwidując gimnazja. Przekształcenia te w ciągu dwóch lat przyniosą 10 tys. dodatkowych etatów dla nauczycieli. Dostosowano także programy nauczania do współczesnych wyzwań cywilizacyjnych, m.in. w zakresie cyfryzacji oraz przywrócono pełny kurs lekcji historii. Ponadto wychodząc naprzeciw oczekiwaniom społecznym zniesiono obowiązek szkolny dla 6-latków.

WIĘCEJ PIENIĘDZY NA SZKOŁY – Zwiększono nakłady na wyposażenie pracowni szkolnych, zakup sprzętu i modernizację pomieszczeń – samorządy otrzymały o 313 mln zł wyższą subwencję oświatową. Rządowy program „Aktywna Tablica”, w ciągu trzech lat pozwoli wyposażyć szkoły w nowoczesne urządzenia multimedialne – w latach 2014-2020 na wyposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz narzędzia cy-

frowe przeznaczone zostały środki w wysokość od 140 tys. do 200 tys. zł na szkołę.

W województwie małopolskim w technologii informacyjno-komunikacyjne wyposażonych zostało już 87 szkół. Planowane jest wsparcie kolejnych 242. Ze szkoleń skorzystało do tej pory 733 nauczycieli, a kolejnych 5103 zostanie nimi objętych.

SZKOŁY BRANŻOWE – By dopasować system edukacji do potrzeb rynku pracy, utworzono szkoły branżowe, które we współpracy z pracodawcami przygotowują do rozpoczęcia kariery w konkretnych zawodach. W regionach podejmowane są działania w celu podniesienia efektywności kształcenia uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych oraz matematycznych, w tym nauczanie oparte na metodzie eksperymentu w „Modułowych pracowniach przyrodniczych”. W województwie małopolskim 78 szkół utworzyło pracownie szkolne do nauczania przedmiotów przyrodniczych bądź matematyki. Szacuje się, że z dotacji skorzystają jeszcze 242 szkoły. Do 2022 r. szkoły i placówki edukacyjne z regionu na powyższe działania będą mogły skorzystać z blisko 130,05 mln zł. Nie wyklucza się w kolejnych latach przeznaczenia dodatkowych środków na tego typu wsparcie.

KONSTYTUCJA DLA NAUKI – Rząd realizuje także reformę szkolnictwa wyższego, która podniesienie poziomu nauczania, zwiększy współpracę między nauką a biznesem oraz poprawi model finansowania badań naukowych. Dzięki temu możliwy będzie efektywny rozwój małych i dużych ośrodków akademickich. Planowany jest zdecydowany wzrost nakładów finansowych na szkolnictwo wyższe i naukę – w 2018 roku budżet na ten cel zwiększy się o miliard złotych. mld zł.

OGÓLNOPOLSKA SIEĆ EDUKACYJNA – To szybki, bezpieczny i bezpłatny Internet w każdej szkole. Inicjatywa ta wpisuje się w obchody 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r. Wdrożenie rządowego projektu OSE stanowić będzie cywilizacyjną zmianę dla polskich szkół.

W woj. małopolskim do tej pory projektem objęto 1026 szkół, a kolejne 323 szkoły zostaną przyłączone do szerokopasmowego Internetu w najbliższej przyszłości.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Nowoczesna edukacja musi odpowiadać nie tylko na potrzeby społeczne, ale również zapotrzebowanie pracodawców. Powinna dawać każdemu obywatelowi szansę na rozwój indywidualny zgodny z aspiracjami i predyspozycjami, a jednocześnie służyć ogółowi.

Samorząd województwa małopolskiego bezpośrednio nie obejmuje swym zakresem kompetencji większości obszarów edukacyjnych regionu. Ma jednak narzędzia służące wspieraniu poszczególnych elementów systemu oraz wyrównywaniu szans obywateli w dostępie do edukacji, a także kształtowaniu określonych postaw. Samorząd wojewódzki może i powinien, także poprzez projekty realizowane ze środków zewnętrznych, w większym stopniu wpływać na podnoszenie jakości nauczania w szkołach prowadzonych przez samorządy gminne i powiatowe oraz podnoszenie kwalifikacji nauczycieli.

Reforma systemu edukacji w zakresie strukturalnym w Małopolsce została przeprowadzona wyjątkowo sprawnie. Przyjęto zasadę, że nie likwiduje się szkół. Pozostawiono małe szkoły w niewielkich miejscowościach i wsiach, które nie tylko są miejscem nauki, ale także w zamierzeniu mają pełnić rolę centrów życia społeczności lokalnej poprzez różnorodne formy organizacji czasu dla mieszkańców. Gimnazja zostały przekształcone lub włączone w inne typy szkół. Małopolski Kurator Oświaty zezwolił jedynie na likwidację dwóch szkół gimnazjalnych w Małopolsce, z powodów złego stanu technicznego budynków. Przeprowadzona reforma pozwoliła na zatrudnienie nowych nauczycieli, w liczbie ok. 7 tysięcy w całym województwie.

Dalszy wzrost zatrudnienia jest przewidywany w kolejnych dwóch latach. Przyjęta do realizacji w Małopolsce filozofia kompleksowej opieki nad dzieckiem pozwala mieć nadzieję na zapewnienie bezpieczeństwa psychicznego i fizycznego dzieci i młodzieży we współpracy ze wszystkimi specjalistycznymi służbami wchodzącymi w skład powołanej przez Małopolskiego Kuratora Oświaty Koalicji dla Bezpieczeństwa Dzieci i Młodzieży. Wszelkie sytuacje łamania praw dziecka spotykają się z natychmiastową zdecydowaną reakcją. Prawa rodziców do decydowania o kierunkach wychowania swoich dzieci są w pełni respektowane. Na podkreślenie zasługuje fakt efektywnej współpracy wszystkich związków zawodowych z Małopolskim Kuratorem Oświaty, dzięki której w Małopolsce nie dochodziło do konfliktów.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA MAŁOPOLSKICH SZKÓŁ I UCZELNI

- Zapewnimy każdej małopolskiej szkole dostępu do szybkiego Internetu w ramach Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej (OSE).
- Wprowadzimy program stypendialny trwający od szkoły podstawowej aż do ukończenia studiów dla uzdolnionej młodzieży z małych miejscowości w celu wyrównania szans edukacyjnych.
- Będziemy wspierać i dofinansowywać szkolnictwo branżowe i techniczne dostosowane do potrzeb gospodarczych regionu.
- Rozbudujemy i zmodernizujemy bazę szkół rekreacyjno-sportowych (dostępnych również dla społeczności lokalnej).
- Zadbamy o ciepły posiłek w szkołach i w przedszkolach dla wszystkich dzieci.
- Dofinansujemy opiekę stomatologiczną i medyczną dla wszystkich uczniów.
- Dofinansujemy podręczniki dla uczniów szkół ponadpodstawowych (uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych mają darmowe podręczniki i materiały ćwiczeniowe) oraz pomoce szkolne i naukowe dla

uczniów wszystkich typów szkół.

- Wykorzystamy wszystkie możliwości, które stwarzają programy rządowe takie jak np. „Aktywna Tablica”, do wdrożenia w procesy edukacyjne nowoczesnych technologii informatycznych.
- Opracujemy prognozy kierunków rozwoju gospodarczego Małopolski i dostosujemy szkolnictwo branżowe do wskazanych potrzeb regionu oraz do ścisłego powiązania pracodawców ze szkolnictwem zawodowym.
- Będziemy wspierać współpracę ze szkołami wyższymi poprzez wspieranie kadry naukowej, dofinansowanie badań naukowych, szczególnie służących gospodarce Małopolski.
- Będziemy wspierać zmiany systemu kształcenia i doskonalenia nauczycieli w kierunku wzmocnienia kompetencji psychologicznych, pedagogicznych nauczycieli celem zabezpieczenia potrzeb dzieci i młodzieży.
- Zatrudnimy przy Małopolskim Kuratorze Oświaty wysokiej klasy specjalistów – doradców metodycznych dla nauczycieli.
- Będziemy likwidować zbędne procedury administracyjne celem zmniejszenia biurokracji.
- Zadbamy o prawidłowe funkcjonowanie MCDN, który odpowiadałby potrzebom nauczycieli na terenie całego województwa w zakresie zdobywania nowych umiejętności i kompetencji.

MAŁOPOLSKIE RODZINY W CENTRUM UWAGI

Rodzina to najważniejsza jednostka społeczeństwa. To właśnie najbliżsi – dzieci, rodzice, dziadkowie w sposób bezpośredni dbają o siebie nawzajem. Wsparcie dla rodzin to najlepsza forma rozwoju społeczeństwa. Nikt nie zadba o polskie dzieci lepiej niż ich najbliżsi i nikt nie zdoła efektywniej zaopiekować się seniorami niż ich bliscy. Prawo i Sprawiedliwość rozumie, że najważniejszym zadaniem jest wsparcie przez władze samorządowe roli, jaką realizują polskie rodziny.

CO ZROBIŁIŚMY DLA MAŁOPOLSKICH RODZIN

RODZINY - Dzięki programowi **500+** poprawiła się jakość życia polskich rodzin, które te pieniądze przeznaczają przede wszystkim na edukację, rozwój i wypoczynek dzieci. Program w województwie małopolskim objął blisko **349 tys. dzieci**, w ponad **222,6 tys. rodzin**. To łącznie **4,05 mld zł przeznaczonych dla samego województwa małopolskiego**.

DZIECI - W ramach programu „**Wyprawka 300+**” przeznaczymy **1,4 mld zł** na jednorazową pomoc na zakup podręczników i wyprawki, która istotnie odciąży polskich rodziców. Kolejne **15 mln zł** wyniosło dofinansowanie projektu w ramach programu „**Maluch+**”. Dzięki wsparciu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej powiększyły się żłobki w Małopolskiem, a także powstało 6 nowych placówek w gminach, które dotychczas nie posiadały tego typu jednostek. Nowe miejsca dla dzieci to także nowe miejsca pracy dla opiekunów.

SENIORZY - Dokonałiśmy zmian w programie „**Senior+**”, w ramach którego, w województwie małopolskim powstanie 21 nowych placówek z 595 miejscami dla seniorów, dofinansowanie otrzyma 18 istniejących

już miejsc, zapewniających miejsca dla 419 osób. Placówki te dają osobom starszym możliwość aktywnego spędzenia czasu w ciągu dnia oferując opiekę i rozrywkę. Ponadto w 2017 roku ruszył program **Opieka 75+**, w ramach którego 13,5 tys. seniorów z gmin do 20 tys. mieszkańców otrzyma dostęp do usług opiekuńczych i specjalistycznych. Budżet pierwszej edycji programu wynosi 57,4 mln zł.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Województwo małopolskie jest regionem, w którym więzi rodzinne odgrywają ogromną rolę w życiu społecznym, a rodziny wielopokoleniowe stanowią około 10% gospodarstw domowych. Utrwała się tendencja do spadku liczby mieszkańców miast i wzrostu liczby ludności na terenach wiejskich, szczególnie tych stanowiących „otulinę miast”.

Bez zmian pozostaje natomiast fakt szybszego wzrostu liczby rodzin na terenach wiejskich. Rośnie również liczba małżeństw. Niestety idzie za tym lawinowo wzrastająca liczba rozwodów i niepełnych rodzin, stanowiących już około 25% wszystkich rodzin. Zauważalne jest odwrócenie niekorzystnej tendencji demograficznej i systematyczne zwiększanie dzietności małżeństw. Jednakże mimo to niemal 25% małopolskich rodzin nie posiada potomstwa.

Według danych statystycznych w Małopolsce było ponad 1 mln 80 tysięcy gospodarstw domowych, w których zamieszkiwało 3 mln 386,2 tys. osób. Na jedno gospodarstwo przypadają nieco ponad trzy osoby. Obecnie widoczna jest niewielka – ale jednak – tendencja wzrostowa. Przy czym spada liczba osób mieszkających w jednym gospodarstwie w miastach, a rośnie na wsiach. Średnio podnosi się również wiek, w którym kobiety decydują się na urodzenie pierwszego dziecka.

Z danych statystycznych wynika, że najwięcej małopolskich rodzin utrzy-

muje się z pracy, bez względu na formę zatrudnienia i sposób jej wykonywania. Drugą kategorię stanowią rodziny utrzymujące się z rent lub emerytur.

Nierozwiązanym problemem pozostaje emigracja zarobkowa. Około 200 tys. mieszkańców województwa małopolskiego pracuje poza granicami Polski. W zdecydowanej większości są to osoby młode. Część z nich wyjeżdża z rodzinami, decydując się na trwałą emigrację. Pozostali albo są samotni i zazwyczaj też podejmują decyzję o życiu poza krajem, albo pozostawiają rodziny w Polsce. Jest to coraz częstszy powód rozpadu małżeństw w regionie.

Mimo wcześniejszych bardzo niekorzystnych prognoz da się zauważyć tendencję do zahamowania spadku dzietności małopolskich małżeństw. Zwiększa się liczba gospodarstw domowych, w których jest więcej niż dwoje dzieci. Zmienia się również ogląd świata wśród młodych ludzi. Coraz mniej osób zainteresowanych jest odkładaniem założenia rodziny do czasu osiągnięcia sukcesu zawodowego.

Poprawa warunków życia i zwiększenia świadomości zdrowotnej Małopolan sprawia, że wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym, ale wciąż zdolnych do aktywności zawodowej lub społecznej. Jednocześnie istnieje stosunkowo niewiele rodzin wielopokoleniowych, w których funkcjonuje naturalny sposób wzajemnego wspomagania. Wzrasta zatem liczba osób starszych, nie tyle wymagających bezpośredniej opieki, co posiadających niewykorzystany społeczno-gospodarczy potencjał.

Małopolska rodzina potrzebuje zgodnych i opartych na konsensusie działań samorządu województwa. Szczególnie istotne jest wsparcie rodzin wielodzietnych i wielopokoleniowych. Trzeba, by rozwiązania wojewódzkie, uwzględniając specyfikę regionalną, uzupełniały te, które są prowadzone w skali państwa. Należy bowiem zmaksymalizować pomoc dla małopolskiej rodziny, by wzmocnić pojawiające się na skutek działań centralnych pozytywne tendencje i zatrzymać negatywne zjawiska.

W województwie małopolskim od wielu lat stale rośnie odsetek osób

w wieku poprodukcyjnym. W 2010 r. było to 16,5% mieszkańców, a w 2016 r. już 19,1%. Mimo to Małopolska należy do „najmłodszych” regionów w Polsce. Wprawdzie seniorzy stanowią coraz liczniejszą grupę mieszkańców, ale niemal stała jest liczba zgonów osób w wieku powyżej 65 lat. Świadczy to o coraz dłuższej średniej życia. Jednocześnie wciąż za mała jest aktywność społeczna i zawodowa seniorów. Konieczna jest aktywizacja tej grupy, szczególnie w mniejszych ośrodkach miejskich i na wsiach.

Na terenie województwa małopolskiego znajduje się obecnie 59 Uniwersytetów Trzeciego Wieku.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚCI ZROBI DLA MAŁOPOLSKICH RODZIN

- Będziemy troszczyli się o wyrównywanie dysproporcji socjalnych, przede wszystkim poprzez zwiększenie możliwości znalezienia pracy lub samozatrudnienia.
- Będziemy wspomagać rozwój rodzinnej pieczy zastępczej i zapewniać wsparcie rodzin biologicznych.
- Będziemy dążyć do zwiększenia ilości godzin przeznaczonych na pomoc potrzebującym osobom przez pracowników socjalnych.
- Będziemy wspierać działania mające na celu rozbudowanie infrastruktury ośrodków udzielających wsparcia ofiarom przemocy w rodzinie.
- Będziemy wspierać rozwiązania wprowadzane przez rząd centralny służące rozwojowi ekonomii społecznej i solidarnej, będącej przejawem aktywności obywatelskiej, która przez działalność ekonomiczną i pożytku publicznego integruje zawodowo i społecznie osoby zagrożone marginalizacją.
- Będziemy powoływać inkubator dla organizacji pozarządowych - Małopolskie Centrum Wsparcia Rodziny.
- Będziemy wdrażać Małopolską Kartę Rodzinną.

- Będziemy włączać w budowanie pozytywnego wizerunku małżeństwa i rodziny organizacje pozarządowe, wyznaniowe, wolontariuszy i media.
- Będziemy wspierać wolontariat i organizacje pozarządowe działające na rzecz małopolskich rodzin, dzieci i seniorów oraz dążące do aktywizacji społecznej i gospodarczej osób w wieku poprodukcyjnym.
- Będziemy opracowywać i wdrażać Wojewódzki Program Polityki Prorodzinnej, który będzie jednym z programów strategicznych samorządu wojewódzkiego.
- Będziemy wspierać rodziny pragnące dochować się potomstwa oraz wspierać instytucje i organizacje promujące naturalne sposoby leczenia niepłodności.
- Będziemy wspierać powstawanie nowych żłobków i przedszkoli, zwłaszcza na terenach wiejskich i w małych miastach.
- Będziemy rozwijać wojewódzki program „Niańka” oraz wspierać ministerialny program „Maluch+”.
- Będziemy zwiększać formy rodzinnej opieki nad dziećmi osieroconymi lub z różnych przyczyn mieszkającymi poza domami rodzinnymi.
- Będziemy zwiększać liczbę rodzinnych domów dziecka.
- Będziemy wspierać lokalne inicjatywy niosące pomoc rodzinom zagrożonym patologiami i zaangażowanych w budowanie prawidłowego systemu wartości wśród członków tych rodzin.
- Będziemy wzmacniać działania na rzecz rodziny poprzez powołanie Pełnomocnika Zarządu Województwa ds. Rodziny.
- Będziemy podejmować wspólne działania z administracją rządową i samorządami lokalnymi zmierzające do aktywizacji społecznej i zawodowej seniorów (także przez wsparcie kampanii i programów realizowanych przez Ministerstwo Rodziny, np. programu „Senior+”, ASOS).

WSPARCIE DLA POTRZEBUJĄCYCH SZCZEGÓLNEJ OPIEKI

Artykuł 68. Konstytucji, najważniejszego aktu prawnego w Polsce, mówi, że władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku. Te grupy wymagają szczególnego zainteresowania i wsparcia zarówno w formie działań docelowych, ale także zmian systemowych, np. dostosowania przestrzeni publicznej do ich potrzeb. Wiele z tych zadań spoczywa na barkach władz samorządowych.

CO ZROBILIŚMY DLA POPRAWY DOSTĘPNOŚCI

PROGRAM DOSTĘPNOŚĆ+ - To skierowany do samorządów program, którego celem jest dostosowanie przestrzeni publicznej oraz innych obszarów życia społecznego do potrzeb osób z różnego rodzaju ograniczeniami. Program obejmuje osoby niepełnosprawne, niewidome, niesłyszące, ludzi starszych, z małymi dziećmi, kobiety w ciąży i osoby podróżujące z bagażami. „Dostępność+” to dostępność w: architekturze (dostosowane wejścia, windy, podjazdy, barierki, toalety), transporcie (zakup nowego taboru transportu miejskiego), edukacji (wyposażenie, pomoce dydaktyczne), cyfryzacji (dostosowanie stron internetowych urzędów, programy TV z audiodeskrypcją oraz napisami), kulturze (zastosowanie w muzeach oraz placówkach publicznych rozwiązań umożliwiających korzystanie z zasobów osobom z ograniczeniami), legislacji (dostosowanie przepisów, tak aby zmiany dla osób z ograniczeniami były ciągłe, np. wymogi dotyczące budowy nowych mieszkań, bądź zakupu taboru miejskiego).

GMINY, SZKOŁY I PRZEDSZKOLA, MIESZKANIA BEZ BARIER – 100 gmin bez barier to konkurs, na który zostanie przeznaczonych 300 mln zł; z kolei 200 szkół i przedszkoli bez barier to konkurs, na który zostanie przeznaczonych 400 mln zł. Dodatkowo min. 20% mieszkań budowanych w ramach programu Mieszkanie+ będzie dostępnych dla osób o szczególnych potrzebach.

PROGRAM ZA ŻYCIEM – Stanowi realne wsparcie dla rodzin osób z niepełnosprawnościami. Obejmuje kompleksowe rozwiązania: od wsparcia kobiet w ciąży, wczesnego wspomaganie dziecka i jego rodziny, spełniania potrzeb rehabilitacyjnych i mieszkaniowych. W ramach programu wprowadzono m.in. koordynowaną opiekę nad kobietą w ciąży i dzieckiem, rozwijana jest sieć mieszkań chronionych.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Słaba dostępność do szerokopasmowego Internetu jest jedną z barier uniemożliwiających szybkie i skuteczne komunikowanie się osób niepełnosprawnych, zwłaszcza w mniejszych ośrodkach Małopolski. Również wiele budynków instytucji publicznych jest w niewielkim stopniu lub „symbolicznie” przygotowanych do poruszania się po nich i obsługiwanie niepełnosprawnych mieszkańców.

Nie wszystkie samorządy lokalne zdecydowały się także na uruchomienie w prowadzonych przez siebie szkołach klas integracyjnych umożliwiających naukę niepełnosprawnym w normalnym środowisku rówieśniczym. Bywa również, że nauczyciele wspomagający, których zadaniem jest szczególnie troska o niepełnosprawnych uczniów, są przez organy prowadzące obciążani dodatkowymi obowiązkami, co powoduje, że nie spełniają właściwie swej roli w placówkach edukacyjnych.

Centra miast i komunikacja publiczna również często tworzą bariery nie do przejścia przez osoby niepełnosprawne. Konieczna jest nie tylko

modyfikacja taboru autobusowego komunikacji publicznej, ale również przebudowa dworców i przystanków (także kolejowych), by były przyjazne niepełnosprawnym i umożliwiały im samodzielne podróżowanie.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA POPRAWY DOSTĘPNOŚCI

- Wprowadzimy wraz z samorządami lokalnymi oraz administracją rządową szereg rozwiązań umożliwiających załatwianie spraw urzędowych drogą elektroniczną.
- Umożliwimy równy i pełen dostęp do nauki poprzez nowoczesne systemy edukacyjne zapewniające nie tylko zdobywanie wiedzy, ale także osobiste kontakty ze środowiskiem akademickim;.
- Rozszerzymy katalog zadań „asystenta rodziny”, który obejmuje m.in. pomaganie w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, psychologicznych lub zdrowotnych w rodzinie, kierowanie do lekarzy bądź na terapię, pomaganie w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych, poszukiwaniu pracy, w sprawach urzędowych. Zwiększymy liczbę asystentów z 3,9 tys. osób do 4,3 tys.
- Zwiększymy dostępności mieszkań dla rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnością – budowa mieszkań na wynajem, w tym z możliwością docelowego uzyskania własności, m.in. z wykorzystaniem gruntów publicznych (I filar Programu Mieszkanie+)- kryteria pierwszeństwa, zapewniające pierwszeństwo w zawarciu umowy najmu m.in. dla rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnością.
- Zwiększymy aktywizację zawodową i przedsiębiorczość osób niepełnosprawnych.
- Będziemy przystosowywać komunikację miejską do potrzeb niepełnosprawnych.

- Wprowadzimy wraz z samorządami lokalnymi oraz administracją rządową rozwiązania umożliwiających załatwianie spraw urzędowych drogą elektroniczną.
- Umożliwimy równego i pełnego dostępu do nauki poprzez nowoczesne systemy edukacyjne zapewniające nie tylko zdobywanie wiedzy, ale także osobiste kontakty ze środowiskiem akademickim.
- Będziemy wspierać środowiskowe domy samopomocy dla osób niepełnosprawnych, zwłaszcza cierpiących na autyzm.
- Będziemy wspierać finansowo i pozafinansowo rodziny wychowujące dzieci niepełnosprawne oraz organizacje pozarządowych działające w tym zakresie.
- Będziemy wspierać realizację rządowego programu „Za życiem”.
- Będziemy wspierać ośrodki pobytu dziennego dla osób niepełnosprawnych, szczególnie zamieszkałych na terenach wiejskich.

OPIEKA ZDROWOTNA W MAŁOPOLSKIM

Ochrona zdrowia to jedno z najtrudniejszych zadań, jakie stoją przed polskim rządem i samorządem. Złożony system wymaga poprawy w wielu obszarach, które są ze sobą ściśle powiązane. Rząd Prawa i Sprawiedliwości zatrzymał negatywne skutki reform poprzednich lat i ponownie wziął odpowiedzialność za zdrowie Polaków. Teraz, konieczne są kolejne kroki. Więcej środków na zdrowie oraz nowy system finansowania szpitalnictwa niosą szansę na realną, korzystną zmianę w ochronie zdrowia. Aby osiągnąć ten cel, konieczne jest pełne zaangażowanie samorządów, które w sposób bezpośredni odpowiadają za funkcjonowanie wielu kluczowych placówek służby zdrowia. To samorząd będzie potrafił najlepiej wykorzystać dostępne możliwości.

CO ZROBILIŚMY DLA MAŁOPOLSKIEJ SŁUŻBY ZDROWIA

PROGRAM LEKI 75+ - Od momentu uruchomienia przez rząd Prawa i Sprawiedliwości programu bezpłatnych leków dla seniorów 75+, osoby starsze otrzymały bezpłatnie prawie 50 mln opakowań leków.

Z programu skorzystało 2,2 mln seniorów. Lista bezpłatnych leków jest sukcesywnie poszerzana, co ma znaczący wpływ na poprawę jakości życia osób chorych m.in. na nadciśnienie tętnicze, chorobę niedokrwienną serca, cukrzycę czy chorobę Parkinsona – czyli typowych chorób związanych z wiekiem.

KOMPLEKSOWE LECZENIE W SIECI SZPITALI – W 2017 r. rząd Prawa i Sprawiedliwości przeprowadził reformę szpitali i doprowadził do objęcia pacjentów przez jeden szpital kompleksową opieką od leczenia szpitalnego,

przez rehabilitację, po wizytę kontrolną. Powstało też 100 nowych przychodni nocnej i świątecznej opieki lekarskiej. Obecnie każdy, kto potrzebuje pomocy (nawet osoba nieubezpieczona), może – bez obaw o negatywną weryfikację w systemie eWUŚ – udać się do lekarza rodzinnego. Szybsza diagnoza to szybsze rozpoczęcie leczenia. Takie działanie ma wpływ na poprawę zdrowia pacjentów.

ZATRZYMANIE PRYWATYZACJI – Rząd powstrzymał prywatyzację i komercjalizację szpitali narzuconą w 2011 roku – miała ona zmniejszyć zadłużenie zakładów opieki zdrowotnej i zwiększyć odpowiedzialność jednostek samorządu terytorialnego za szpitale – w praktyce jednak nie doprowadziła do poprawy sytuacji. Rząd Prawa i Sprawiedliwości cofnął złe decyzje poprzedników, które zmierzały do szkodliwego wycofywania się państwa z odpowiedzialności za służbę zdrowia. Dzięki dekomercjalizacji szpitali zachowała ona publiczny charakter. Państwo znów wzięło odpowiedzialność za zdrowie Polaków.

LEPSZE FINANSOWANIE ZDROWIA – w 2017 r. rząd zwiększył budżet na zdrowie o 6 mld zł. Podjął także historyczną decyzję o stopniowym zwiększeniu nakładów na ochronę zdrowia do 6% PKB w 2025 roku.

PAKIET SZUMOWSKIEGO – Realizowany obecnie pakiet zmian w służbie zdrowia to kilka kluczowych dla polskiej służby zdrowia założeń: uruchomienie **Narodowego Instytutu Onkologii** oraz **Narodowego Programu Zdrowego Serca**; intensywny **Dialog z Zawodami Medycznymi**; nowe **Standardy Opieki Okołoporodowej**; oraz dalsze **Zwiększanie nakładów na ochronę zdrowia** (w 2019 roku wydatki publiczne na ochronę zdrowia po raz pierwszy w historii przekroczą 100 mld zł), **zmniejszenie biurokracji w ochronie zdrowia** (poprzez cyfryzację usług medycznych czy wprowadzenie sekretarek medycznych); dalsze **Inwestycje w zdrowie, Narodowy Program Leczenia Bólu; Medycynę Szkolną, Monitoring przewozu leków.**

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

W 2016 r. w ramach stacjonarnej opieki medycznej funkcjonowało w regionie 13 szpitali wojewódzkich, 19 powiatowych i 8 resortowych oraz 52 niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej będące spółkami, a także 39 zakładów opieki długoterminowej (publicznych i niepublicznych). **48% mieszkańców województwa w badaniach statystycznych uskarża się na chorobę lub dolegliwość przewlekłą. Spośród potrzebujących pomocy ponad 25% uskarża się na opóźnienia w dostępie do opieki zdrowotnej.** Najistotniejsze problemy zdrowotne mieszkańców województwa, które rodzą najpoważniejsze konsekwencje, to **choroby układu krążenia i nowotwory.**

Małopolska jest województwem oferującym znaczącą w skali kraju liczbę miejsc w sanatoriach i lecznictwie uzdrowiskowym. W regionie znajduje się 11 miejscowości, w których ulokowano obiekty o charakterze sanatoryjno-uzdrowiskowym. Wykorzystują one naturalne surowce lecznicze (np. wody mineralne, wnętrza kopalni soli) oraz właściwości mikroklimatu.

Największym problemem, z jakim borykają się mieszkańcy województwa korzystający z publicznej opieki zdrowotnej, jest dostępność lekarzy specjalistów, zwłaszcza w mniejszych ośrodkach miejskich i na wsiach.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA MAŁOPOLSKIEJ SŁUŻBY ZDROWIA

1. W zakresie zdrowia proponujemy oprzeć się na trzech podstawowych filarach:
2. Zdrowa szkoła – możliwość powrotu lekarzy i dentystów do gabinetów szkolnych dzięki wykorzystaniu środków finansowych samorządów.
3. Zdrowy pracownik – zdrowie pracownika jest w interesie pracodawcy, trzeba wspierać inicjatywy dofinansowania czynnego uprawiania spor-

tu, tworzenia drużyn sportowych z pracowników, organizowanie rozgrywek sportowych, nagradzanie pracowników za uprawianie sportu.

4. Zdrowy mieszkaniec – bliżej obywateli w zakresie profilaktycznych zagrożeń (realizacja programów prozdrowotnych, zapobiegających rakowi szyjki macicy, rakowi piersi, zmniejszających ryzyko chorób cywilizacyjnych, jak zawał i cukrzyca).

Zdrowa szkoła – celem tego założenia programowego jest powrót lekarzy i dentystów do szkół, i objęcie opieką profilaktyczną dzieci i młodzieży w okresie rozwojowym. Pozwoli to wychować zdrową młodzież, a tym samym zmniejszyć w przyszłości koszty leczenia chorób, które niejednokrotnie z czasem stają się nieuleczalne. Obecność lekarzy i dentystów umożliwi również prowadzenie edukacji prozdrowotnej w szkołach. Do osiągnięcia tego celu podejmiemy następujące działania:

- Podjęcie przez Sejmik uchwały w sprawie dofinansowania funkcjonowania gabinetów lekarza i lekarza dentysty w szkołach.
- Zawarcie przez samorządy umowy trójstronnej z dyrekcją i lekarzami w sprawie sprawowania opieki zdrowotnej w danej placówce oświatowej.
- Monitoring programu oraz ocena zdrowotna jego uczestników.

Zdrowy pracownik – wobec zwiększonych zadań, zmian formy zatrudnienia oraz różnorodnych obciążeń pracowników, a także lęku o utratę miejsca pracy w przypadku choroby, pracownicy bardzo często nie idą do lekarza. Uprawianie sportu, organizowanie drużyn sportowych, pozwoli pracodawcom na czynne włączenie się w poprawę kondycji zdrowotnej pracowników, a tym samym zwiększy wydajność ich pracy. Tworzenie grup sportowych skieruje rywalizację m.in. na uprawianie sportu oraz będzie integrowało załogę.

Do osiągnięcia tego celu podejmiemy następujące działania:

- Zainicjowanie programu wśród pracodawców oraz koordynowanie procesu tworzenia grup (drużyn) sportowych, prowadzenia rywalizacji pomiędzy pracodawcami w poszczególnych samorządach, nagradzanie

pracodawców oraz pracowników za czynny udział w zajęciach sportowych, oraz upowszechnianie medialne tego typu inicjatyw.

- Nagradzanie wyróżniających się pracodawców za czynne wspieranie rekreacji i sportu wśród pracowników.
- Współuczestnictwo w analizie stanu zdrowia osób zatrudnionych u pracodawcy wspierającego tworzenie grup i drużyn sportowo-rekreacyjnych.

Zdrowy mieszkaniec – rzeczywistość prawna pozwala samorządom na realizację wielu programów prozdrowotnych oraz edukacji w tej dziedzinie, wynikających z potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców danej społeczności lokalnej. Organizacyjne oraz finansowe włączenie się władz samorządowych w realizację programów finansowanych przez NFZ zwiększy efektywność danego programu. Inicjowanie programów profilaktycznych będzie skutkowało zmniejszeniem liczby zachorowań mieszkańców danej społeczności. A życie i zdrowie jest wartością bezcenną.

Do osiągnięcia tego celu podejmiemy następujące działania:

- Analizę, przy udziale władz samorządowych, stanu zdrowia mieszkańców danej społeczności lokalnej oraz opracowanie przez specjalistów odpowiednich programów zdrowotnych.
- Podjęcie stosownej uchwały, oraz przeznaczenie odpowiednich środków finansowych na realizację programów zdrowotnych, zarówno finansowanych przez NFZ, jak i własnych regionalnych programów zdrowotnych wraz z edukacją zdrowotną.
- Propagowanie, na łamach lokalnych mediów, realizowanych programów zdrowotnych oraz edukacji zdrowotnej wraz z organizowaniem konkursów na temat zdrowego trybu życia.

OCHRONA MAŁOPOLSKIEJ KULTURY, ROZWÓJ TURYSTYKI, WZROST AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ I PROMOCJA REGIONU

Kwestie kultury, turystyki i promocji to obszar, w którym samorządy mają szczególnie duże możliwości oddziaływania. Polska słynie z unikatowych walorów, które dają szczególne szanse w zakresie promocji regionów i kultywowania regionalnej kultury. W wymiarze wewnętrznym to także odpowiedzialne zadania rozwoju aktywności fizycznej mieszkańców, tak aby od najmłodszych lat wspierać troskę o zdrowie poprzez promocję sportu.

CO ZROBIŁYMY DLA MAŁOPOLSKIEJ KULTURY, SPORTU I TURYSTYKI

SIEĆ MUZEÓW – W 2017 r. środki na kulturę wyniosły ponad 4 miliarda złotych. W ostatnich dwóch latach nastąpił wzrost nakładów na kulturę o ok. 20%. Rząd konsekwentnie buduje i uzupełnia sieć muzeów, podjął także decyzję o powołaniu Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków.

PROGRAM KLUB – Powstały realne narzędzia systemowego wsparcia sportu dzieci i młodzieży – ogólnopolskie programy, aktywizujące rocznie prawie 1,5 mln dzieci i młodzieży. O 37% wzrósł w 2017 roku odsetek dzieci objętych sportowymi programami w porównaniu do roku 2015. W ramach programu wsparcie otrzymało 3 352 klubów sportowych. Po raz pierwszy w historii małe i średnie kluby sportowe otrzymują bezpośrednie wsparcie z rządu.

Pieniądże trafiają tam, gdzie przyszli sportowcy stawiają swoje pierwsze kroki i do klubów, w których kształtowane są zdrowe nawyki dzieci.

PROGRAM SKS – Ponad 42 mln zł rząd przeznaczył na realizację programu SKS w 2017 roku. To dodatkowe zajęcia wychowania fizycznego w szkołach w całej Polsce. Programem jest objętych 260 tys. uczniów w ok. 14 tys. grupach ćwiczebnych. W ramach programów rządowych pieniądze trafiają do ponad 20 tys. trenerów, nauczycieli WF-u i animatorów sportu rocznie. Jednym z priorytetów rządu jest zapewnienie Polakom dostępu do nowoczesnej i bezpiecznej infrastruktury sportowej, dlatego stale zwiększa środki na ten cel. W 2017 roku 463 mln zł zostało przeznaczonych na remonty, budowę i modernizację sal gimnastycznych, hal sportowych, boisk, basenów, kortów i urządzeń lekkoatletycznych. Powstają także inwestycje o szczególnym znaczeniu dla polskiego sportu.

OTWARTE STREFY AKTYWNOŚCI – Są ogólnodostępnymi plenerowymi miejscami do uprawiania sportu, rekreacji i odpoczynku. Rząd przeznaczy na ten cel w ciągu czterech lat 1,8 mld zł. Pozwoli to na budowę, przebudowę lub remont nawet 6 tys. obiektów w całej Polsce. W ramach dofinansowania na inwestycje strategiczne z Ministerstwa Sportu i Turystyki (MSiT) do regionalnych inwestycji infrastrukturalnych, obejmujących budowę, modernizację, rozbudowę oraz wyposażenie obiektów sportowych do gmin i powiatów trafiło ponad 400,5 mln zł.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Województwo małopolskie jest jednym z najchętniej odwiedzanych regionów w Polsce. Ma wiele unikalnych w skali Europy i świata atrakcji generujących ruch turystyczny. Według danych GUS w 2016 roku w Małopolsce udzielono 11,9 mln noclegów, z których skorzystało ponad 4,5 mln osób. Tylko w województwie zachodniopomorskim udzielono więcej noclegów,

w mazowieckim było więcej turystów. Województwo małopolskie najchętniej odwiedzano w miesiącach letnich – od maja do września. Wśród gości korzystających z noclegów około 30% stanowili przyjeżdżający z zagranicy. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych wyniósł tylko 39,4%.

Wyższa od sumy noclegów jest liczba odwiedzających Małopolskę. W 2016 roku było to ponad 14 milionów osób. Wśród nich było około 3,2 mln gości zagranicznych. Spośród turystów krajowych województwo małopolskie najchętniej odwiedzali mieszkańcy Śląska, Mazowsza i Podkarpacia. Goście zagraniczni to przede wszystkim przybysze z Wielkiej Brytanii, Niemiec, Francji i Włoch.

Jak wskazały badania turyści krajowi średnio wydali w 2016 roku podczas swojego pobytu nieco ponad 700 zł na osobę, zagraniczni prawie dwa razy więcej. Większość z nich deklarowała, że przyjeżdża dla wypoczynku, zabytków, rozrywki, odwiedzin u krewnych, w celach religijnych oraz dla zdrowia.

Dla turystów najbardziej atrakcyjny był Kraków, ale wielu wskazywało także Zakopane, Kopalnię Soli w Wieliczce i Krynicę-Zdrój. Większość z nich planowała podróż postępując się Internetem, wiedzą rodziny i przewodnikami turystycznymi – zwłaszcza turyści zagraniczni.

Kultura jest elementem osobistej edukacji każdego z nas. Żyjemy w pewnym otoczeniu, niesiemy ze sobą dziedzictwo kulturowe, które pozwala nam się identyfikować z miejscem i ludźmi, wśród których mieszkamy. Kultura jest także filarem edukacji estetycznej, patriotycznej i społecznej oraz czynnikiem budującym prestiż regionu, jego siłę i kreatywność.

Wielką wartością województwa małopolskiego jest kultura regionalna we wszystkich jej aspektach i przejawach. Małopolska jest jednym z niewielu regionów Polski, gdzie tradycje kultury przodków są wciąż żywe i stale obecne w życiu obywateli. Jest to również obszar o bardzo dużym zróżnicowaniu tradycyjnych form kultury i folkloru, zamieszkiwany przez grupy ludności zaliczane m.in. do: Górali, Lachów, Krakowiaków i Pogórzeń.

Każda z nich ma odrębne tradycje, zwyczaje, pieśni i stroje. Dbłość o ich zachowanie jest nie tylko wyrazem troski o dziedzictwo kulturowe, ale również o budowanie związków emocjonalnych mieszkańców z ich miejscowościami i Małopolską. To także element wychowania patriotycznego i kształtowania poczucia dumy narodowej.

W województwie małopolskim w ramach dofinansowania z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego na budowę, modernizację, rozbudowę oraz wyposażenie obiektów kulturalnych do gmin i powiatów trafiło ponad 86,9 mln zł.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA MAŁOPOLSKIEJ KULTURY, ROZWOJU TURYSTYKI, WZROSTU AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ I PROMOCJI REGIONU

- Będziemy prowadzić działania zmierzające do wzmocnienia gospodarki turystycznej regionu, zwłaszcza poza tradycyjnymi centrami turystycznymi województwa.
- Będziemy wspierać projekty propagujące wydarzenia kulturalne poza głównymi centrami.
- Będziemy wspierać projekty i wydarzenia mające na celu dbłość i rozwój kultury regionalnej oraz dziedzictwa narodowego.
- Będziemy promować i wspierać dziedzictwo regionalne poprzez utworzenie specjalnego programu dedykowanego zespołom folklorystycznym i artystom ludowym.
- Będziemy wspierać tworzenie szlaków kulturowo-turystycznych.
- Będziemy wspierać szeroko rozumianą edukację kulturalną i edukację dla kultury, zwłaszcza prowadzoną w niewielkich ośrodkach powiatowych i gminnych.

- Będziemy wspierać działania w zakresie konserwacji zabytków.
- Utworzymy system wsparcia projektowego dla instytucji kultury i organizacji pozarządowych działających w tym obszarze.
- Będziemy wspierać przedsięwzięcia służące propagowaniu i promowaniu dziedzictwa kulturowego Małopolski.
- Będziemy wspierać tworzenie i rozwój szlaków turystyczno-kulturowych łączących cenne obiekty sakralne (kościół, kapliczki) regionu.
- Będziemy modyfikować system dofinansowywania i rozwoju sportu dzieci i młodzieży, wzmacniając wsparcie dla mieszkańców wsi i małych miast.
- Będziemy wspierać organizację dziecięcych i młodzieżowych zawodów sportowych szczebla wojewódzkiego.
- Będziemy prowadzić system premiowania organizacji pozarządowych i lokalnych społeczności w sposób szczególnie sportowo aktywizujących dzieci, młodzież i seniorów z małych miast i wsi.
- Będziemy premiować wysiłek sportowych i turystycznych organizacji pozarządowych zrzeszających dzieci z rodzin wielodzietnych i osoby niepełnosprawne.
- Będziemy wspierać budowę przyszkolnych sal gimnastycznych, zwłaszcza w małych miastach i na wsiach.
- Będziemy wspierać budowę nowych i modernizację istniejących obiektów lekkoatletycznych.
- Będziemy wspierać samorządy gminne i lokalne społeczności przez program „małopolskie ogródki jordanowskie XXI” w celu adaptacji przestrzeni publicznej pod kątem aktywnego wypoczynku.
- Będziemy prowadzić kampanie społeczne na rzecz popularyzacji aktywnego wypoczynku i amatorskiego sportu wśród mieszkańców województwa małopolskiego.
- Zbudujemy portfel marek pod nazwą „Małopolska”.
- Zbudujemy zintegrowany system komunikacji uwzględniający potrzeby turystów.

- Będziemy dbać o oznakowanie turystyczne dróg, by ułatwić dotarcie do najciekawszych i najatrakcyjniejszych miejsc.
- Będziemy modernizować turystyczne szlaki rowerowe i piesze.
- Będziemy wspierać rozwój turystyki niszowej i specjalistycznej wykorzystującej unikalne zasoby lokalne.
- Będziemy wspierać kształtowanie produktów turystycznych wykorzystujących zasoby naturalne, historyczne i kulturowe regionu (np. unikalne w skali świata karpackie drewniane świątynie – szlaki architektury drewnianej).
- Zapewnimy wysoki poziom systemu kształcenia kadr turystycznych i trenerско-instruktorskich.
- Będziemy wspierać budowę obiektów turystycznych, rekreacyjnych i sportowych służących mieszkańcom i turystom.

MAŁOPOLSKIE ŚRODOWISKO, GOSPODARKA WODNA I CZYSTE POWIETRZE

Czyste środowisko jest warunkiem koniecznym dla istnienia zdrowego społeczeństwa. Każdy obywatel ma prawo oddychać czystym powietrzem i korzystać z czystych zasobów wodnych. Od tego, jaki jest stan środowiska zależy jakość życia nas wszystkich; z kolei od tego, jaki zostawimy po sobie, będzie zależeć komfort życia przyszłych pokoleń Polaków. Lokalne władze, będące najbliżej problemu, doskonale rozumieją jakim wyzwaniem jest np. smog. Dlatego odpowiedzialne zadanie przeciwdziałania negatywnym zmianom i poprawy czystości środowiska najlepiej zrealizują samorządy.

CO ZROBILIŚMY DLA MAŁOPOLSKIEGO ŚRODOWISKA, GOSPODARKI WODNEJ I CZYSTEGO POWIETRZA

STOP SMOG – W 2017 roku rząd rozpoczął realizację programu, który skierowany jest do miast do 100 tysięcy mieszkańców, znajdujących się na europejskiej liście miast z najbardziej zanieczyszczonym powietrzem. W 2018 r. rząd przeznaczył 180 mln zł na termomodernizację budynków. Ponadto do 2020 roku przeznaczył 10 mld zł na dofinansowanie projektów poprawiających jakość powietrza, a tym samym jakość życia obywateli. Większe projekty i inwestycje, w tym rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczych w miastach, będą finansowane przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Lokalne projekty obniżania emisji, szczególnie niskiej, będą natomiast wspierane przez regionalne

programy operacyjne i programy wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Wielkim problemem Małopolski jest zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego związkami chemicznymi i pyłami zwane smogiem. Zwłaszcza zimą dochodzi do wielokrotnych i nagminnych przekroczeń norm obecności szkodliwych substancji w powietrzu. Zjawisko smogu dotyka nie tylko Krakowa, ale również mniejszych miast i osiedli, szczególnie położonych w kotlinach i głębokich dolinach. Ma to katastrofalne skutki dla zdrowia mieszkańców województwa. Znacznie podnosi ryzyko chorób nowotworowych, układu krążenia, układu oddechowego i wielu innych. Poprawa tego stanu rzeczy wymaga kompleksowych działań dotyczących nie tylko szkodliwych substancji emitowanych przez gospodarstwa domowe, ale również emisji zanieczyszczeń przez transport samochodowy i przemysł, a także prawidłowego planowania przestrzennego umożliwiającego nawietrzanie i regenerację powietrza w miastach.

Inwestycje samorządowe w regionie to przede wszystkim połączenia komunikacyjne i – realizowane przez gminy – programy komunalne związane z regulacją gospodarki ściekowej, odpadami stałymi, dostawą wody i innych mediów. W dużej części województwa małopolskiego dostęp do mediów jest mocno ograniczony – przede wszystkim ze względu na ukształtowanie terenu i „rozzucenie” miejscowości, a nawet pojedynczych gospodarstw domowych.

Zadaniem województwa będzie wspieranie inicjatyw oraz inwestycji infrastrukturalnych lokalnych samorządów. Jest to możliwe dzięki środkom funduszy zewnętrznych, które powinny służyć rozbudowie infrastruktury lokalnej i ochronie środowiska.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA MAŁOPOLSKIEGO ŚRODOWISKA, GOSPODARKI WODNEJ I CZYSTEGO POWIETRZA

- Wykorzystamy program „Żwirko i Wigura”, który będzie realizowany przez PFR do działań antysmogowych poprzez zastosowanie dronów. Dzięki temu będzie można skuteczniej egzekwować prawo zabraniające spalania trujących substancji w piecach centralnego ogrzewania, co m.in. da skuteczne narzędzie służbom, które do tej pory zajmowały się kontrolami w tym zakresie. Drony umożliwiają również sprawne odnajdywanie nielegalnych wysypisk śmieci, czy skuteczną kontrolę dróg i mostów oraz rzetelną ocenę natężenia ruchu drogowego.
- We współpracy z instytucjami rządowymi będziemy budować moce kogeneracyjne zarówno w kontekście poprawy czystości powietrza (kogeneracja pozwala na uzyskanie większej efektywności wytwarzania w porównaniu z wytwarzaniem ciepła i energii elektrycznej osobno), jak i wymianę i budowę nowych mocy wytwórczych w elektroenergetyce.
- Przy wsparciu rządu będziemy uruchamiać zakłady zaawansowanego przetwarzania odpadów na syngaz / CNT w oparciu o technologię sprawdzoną w pilotażu przez polską spółkę. Wykorzystamy w tym celu środki unijne.
- Powołamy wojewódzkiego pełnomocnika ds. jakości powietrza.
- Wybudujemy więcej stacji pomiarowych, sprawdzających stan powietrza.
- Będziemy tworzyć strefy niskoemisyjne w centrach miast.
- Będziemy wspierać inwestycję w energetykę odnawialną, głównie w fotowoltaikę zarówno w skali mikro (do 40 kW), jak i większej (do kilku/kilkunastu MW).
- Będziemy dążyć do tego, aby w ramach KOF zapewnić dostępność sieci gazowej, ale również wodociągowej i kanalizacyjnej dla wszystkich mieszkańców.
- Powołamy Małopolską Akademię Samorządową. Jej zadaniem będzie pro-

wadzenie debaty programowo-społecznej poprzez organizację spotkań, konferencji, dyskusji i warsztatów, na których będą wypracowywane kierunki rozwoju Małopolski na kolejne lata.

- Będziemy wspierać rozbudowę infrastruktury komunalnej na terenach wiejskich (wodociągi, kanalizacja, oczyszczalnie ścieków, gazyfikacja).

MAŁOPOLSKA INNOWACYJNOŚĆ I CYFRYZACJA REGIONU

Nowoczesne społeczeństwo informacyjne charakteryzuje się możliwością i umiejętnością korzystania z szybkiego Internetu i wykorzystywania go do celów usprawniających codzienne życie. Polska gospodarka wkraczająca w nowy etap rozwoju sięga coraz chętniej również po rozwiązania innowacyjne, wykorzystując efektywnie nasz potencjał. W tym zakresie władze samorządowe istotnie wpływają na kształt rozwoju nowoczesnych technologii telekomunikacyjnych kierując strumień finansowania do właściwych ośrodków.

CO ZROBILIŚMY DLA MAŁOPOLSKIEJ INNOWACYJNOŚCI I CYFRYZACJI REGIONU

Do 2020 r. rząd zobowiązał się zapewnić wszystkim obywatelom dostęp do Internetu szerokopasmowego o prędkości co najmniej 30 mb/s. Umożliwi to wejście polskiego społeczeństwa w nową erę cyfrową. Oznacza to możliwość pracy zdalnej, powszechnego korzystania z e-usług, co uprości załatwianie spraw urzędowych, uzyskiwanie dokumentów, korzystanie z usług medycznych i ubezpieczeniowych oraz wymianę informacji drogą elektroniczną pomiędzy urzędami.

Już dziś obywatele mogą korzystać z kilkuset różnorodnych e-usług. Większość z nich została uruchomiona lub poprawiona w ciągu ostatnich dwóch lat. Bez wychodzenia z domu rodzice mogą już zgłosić narodziny dziecka. W prosty sposób można np. złożyć wniosek w programie „Rodzina 500+”, z czego w minionym roku skorzystało ok. 24% uprawnionych, ponad 1,2 mln wniosków drogą elektroniczną złożono w ramach progra-

mu Dobry Start a przeszło 11 mln Polaków złożyło elektroniczną deklarację podatkową. On-line, bez problemu, można zawnioskować o wydanie nowego dowodu osobistego lub też zgłosić jego utratę, a kierowcy, jeżeli muszą, mogą sprawdzić ilość punktów karnych

Od września dzięki aplikacji mDokumenty docelowo każdy obywatel będzie mógł zrezygnować z noszenia przy sobie wielu dokumentów potrzebnych na co dzień (np. dowodu osobistego, prawa jazdy, dowodu rejestracyjnego, potwierdzenia polisy OC -tzw. pakiet kierowcy, legitymacji szkolnej lub studenckiej). Wszystkie te dokumenty już niebawem będą dostępne w smartfonie. Niezależnie od tego od 1 października kierowcy nie będą musieli mieć przy sobie dowodu rejestracyjnego i polisy OC pojazdu.

Dodatkowo do 2020 r. powstanie Ogólnopolska Sieć Edukacyjna łącząca wszystkie szkoły w Polsce, która zapewni dostęp do Internetu o prędkości 100 mb/s, usług i treści edukacyjnych (na przykład z bezpłatnych lektur szkolnych, dostępnych na portalu lektury.gov.pl) oraz kształcenia w zakresie umiejętności cyfrowych. Jeszcze w 2018 r. 1,5 tys. szkół zostanie włączonych do tej sieci. Dziś jedynie co 6 szkoła ma dostęp do szybkiego Internetu.

Nowoczesne społeczeństwo informacyjne charakteryzuje się możliwością i umiejętnością korzystania z szybkiego Internetu i wykorzystywania go do celów usprawniających codzienne życie.

Wystartował pilotaż systemu ostrzegania SMS-ami przed zagrożeniami. Dzięki podpisanemu porozumieniu między Ministerstwem Cyfryzacji, Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji, Rządowym Centrum Bezpieczeństwa i przedstawicielami operatorów, informacja o zagrożeniu dotrze do wszystkich mieszkańców zagrożonego województwa.

Docelowy system ruszy w grudniu 2018 r. Pozwala na to nowelizacja Prawa telekomunikacyjnego oraz niektórych innych ustaw z 11 czerwca br. Nakłada ona na operatorów obowiązek niezwłocznego, nieodpłatnego wystąpienia, na żądanie dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeń-

stwa, komunikatu do wszystkich użytkowników na określonym przez niego obszarze. Obowiązek ten w pełnym wymiarze będzie realizowany od 12 grudnia 2018 roku (wtedy nowelizacja wchodzi w życie), ale już teraz operatorzy zgodzili się na uruchomienie pilotażu. Chodzi o to, aby w szczególności w okresie wakacyjnym wypoczywający mogli dostawać ostrzeżenia o ewentualnych zagrożeniach (np. o nagłych zjawiskach pogodowych takich jak intensywne burze czy gwałtowne nawałnice). Dzięki temu informacja o zagrożeniu dotrze do abonentów sieci znajdujących się na obszarze zagrożonego województwa.

Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, które pełni funkcję krajowego centrum zarządzania kryzysowego, 24 godziny na dobę monitoruje sytuację w kraju pod kątem wystąpienia różnego rodzaju zagrożeń. - Informacje otrzymujemy od różnych podmiotów krajowych i zagranicznych. Podobny mechanizm będzie funkcjonował w przypadku komunikatów o zagrożeniu dla ludności. Ministrowie, kierownicy urzędów i instytucji centralnych oraz wojewodowie będą przekazywali informacje o zagrożeniu do RCB, które przekaze ją operatorom telekomunikacyjnym do niezwłocznego i nieodpłatnego wystania.

Operatorzy pracują intensywnie nad technicznym wdrożeniem rozwiązania, które umożliwi docelowo wysyłanie takich powiadomień na obszarze mniejszym niż województwo.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Obecnie większość mieszkańców województwa nie ma dostępu do takich szybkich łączy internetowych. Stan infrastruktury budzi wiele zastrzeżeń. W centrach wielu miejscowości przygotowano strefy swobodnego dostępu wifi, jednakże ich oddziaływanie na cyfryzację usług społecznych

jest niewielkie. Wprawdzie w badaniach statystycznych w 2016 r. aż 76,1% mieszkańców Małopolski zadeklarowało, że posiada komputer osobisty z dostępem do Internetu, ale tylko nieco ponad połowa z nich dysponowała łączy szerokopasmowym. Pod tym względem gorsza sytuacja jest jedynie w województwie pomorskim. Niemal dwukrotnie większa procentowa dostępność łączy szerokopasmowych jest na Podkarpaciu (ponad 74%). Jest to jedna z przyczyn niewielkiego zainteresowania mieszkańców e-usługami świadczonymi przez instytucje publiczne, zwłaszcza w grupie żyjących w niewielkich miejscowościach osób w wieku 50+.

W województwie małopolskim w ciągu ostatnich 12 miesięcy z usług administracji publicznej za pomocą Internetu korzystało 27% osób.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA MAŁOPOLSKIEJ INNOWACYJNOŚCI I CYFRYZACJI REGIONU

- Nadal będziemy wspierać rządowy program Ogólnopolska Sieć Edukacyjna wyrównujący szanse edukacyjne uczniów z małych ośrodków poprzez budowę nowoczesnej, szybkiej i bezpiecznej sieci dostępowej szerokopasmowego Internetu dla szkół oraz wprowadzającego nowoczesne metody kształcenia.
- Wykorzystując Program Operacyjny Polska Cyfrowa będziemy rozwijać projekt „Ostatnia mila” polegający na inwestycjach w sieci dostępu do Internetu. Nasze działania będą dotyczyć wsparcia projektów w zakresie rozbudowy i przebudowy sieci, a także infrastruktury telekomunikacyjnej zapewniających szerokopasmowy dostęp do Internetu o parametrach 30 Mb/s i więcej, a także w uzasadnionych przypadkach, gdzie nie zostanie wykreowana podaż infrastruktury szerokopasmowej zapewniającej przepustowość co najmniej 30 Mb/s, w zakresie podstawowego

dostępu do Internetu szerokopasmowego: w tym projekt sieci szerokopasmowej dla regionu tarnowskiego, który obejmie zasięgiem sieci 23 349 gospodarstw domowych oraz podłączy do sieci szerokopasmowej 150 szkół.

- Będziemy rozwijać zasoby udostępniające centralne usługi e-administracji.
- Będziemy wspomagać rozwój infrastruktury technicznej na wsi, w tym teleinformatycznej, oraz pomoc logistyczną i organizacyjną dla lokalnych i regionalnych przedsięwzięć w tym zakresie.
- Zniwelujemy różnice w dostępie do nowoczesnej infrastruktury teleinformatycznej.

BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE MAŁOPOLSKIEGO I ROZWÓJ MIESZKALNICTWA

Efektywne i racjonalne korzystanie z zasobów to podstawa gospodarki zrównoważonej. Kluczowym elementem zapewnienia rozwoju gospodarki jest dostęp do energii – stabilny dostęp do tanich zasobów energetycznych to fundament dalszego postępu. Drugi istotnym aspektem polityki infrastrukturalnej jest mieszkalnictwo, w którym to obszarze polskie społeczeństwo wykazuje znaczne potrzeby. Zaspokojenie potrzeb na mieszkania i energię dla polskiego społeczeństwa i gospodarki stanowi jeden z najważniejszych elementów rozwoju kraju.

CO ZROBILIŚMY DLA MAŁOPOLSKIEJ ENERGETYKI I MIESZKALNICTWA

Pakiet „Mieszkanie+”, stanowi element rządowego programu mieszkaniowego pod nazwą Narodowy Program Mieszkaniowy (NPM), obejmuje szereg instrumentów wzajemnie się uzupełniających, skierowanych do różnych grup beneficjentów. Podstawowe działania koncentrują się bezpośrednio na tworzeniu nowego zasobu mieszkaniowego poprzez:

1. Budowę powszechnie dostępnych mieszkań na wynajem o umiarkowanym czynszu.

W przygotowaniu BGKN są następujące projekty mieszkaniowe w woj. małopolskim (wskazano tylko te lokalizacje, w których rozmowy pomiędzy BGKN a partnerem są najbardziej zaawansowane):

1. Kraków (ul. Spacerowa), potencjalna liczba mieszkań: około 2 000.

2. Skawina (ul. Skawińska/Torowa), potencjalna liczba mieszkań: 140.

Podana liczba mieszkań to szacunki; ostateczna wartość będzie znana po opracowaniu projektu budowlanego.

Poza wyżej wymienionymi prace przygotowawcze prowadzono są także w innych lokalizacjach woj. małopolskiego. Jednakże z uwagi na wczesny stopień wdrażania tych projektów oraz tajemnicę negocjacji z kontrahentem, nie podajmy szczegółów odnośnie lokalizacji ani harmonogramów budowy mieszkań. Dane te zostaną podane w momencie ustalenia wszystkich istotnych szczegółów projektów.

2. Wsparcie przedsięwzięć społecznego budownictwa czynszowego.

a) Preferencyjne finansowanie zwrotne na budowę mieszkań o limitowanym czynszu adresowane do osób o umiarkowanych dochodach.

Z informacji uzyskanych z BGK wynika, że w latach 2016-2018 w ramach rządowego programu popierania budownictwa mieszkaniowego zakwalifikowano 136 wniosków obejmujących łącznie budowę 6 166 mieszkań na wynajem, o łącznej wartości inwestycji 1,3 mld zł. Z woj. małopolskiego do finansowania zwrotnego zastało zakwalifikowanych 5 wniosków, które dotyczą budowy 155 mieszkań na kwotę finansowania ok. 19 mln zł. Dla 1 wniosku została podpisana umowa kredytowa z BGK. Mieszkania powstaną w następujących lokalizacjach: Chrzanów, Oświęcim, Zakopane.

b) Bezwrotne finansowe wsparcie z budżetu państwa na rozwój budownictwa zaspokajającego potrzeby mieszkaniowe osób o niższych dochodach oraz budownictwa wspomaganego.

Z woj. małopolskiego do finansowego wsparcia zostały zakwalifikowane 24 wnioski, na łączną kwotę finansowego wsparcia 26,2 mln zł. Wnioski dotyczą utworzenia 562 lokali mieszkalnych. Mieszkania powstaną w następujących gminnych lokalizacjach: Kraków, Chrzanów, Olkusz, Andrychów, Wolbrom, Spytkowice, Gręboszów, Lipnica Murowana, Limanowa, Biecz, Kocmyrzów – Luborzyca, Miechów, Biecz.

3. Dopłaty do czynszów.

W zakresie dopłat do czynszu, ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. o pomocy państwa w ponoszeniu wydatków mieszkaniowych w pierwszych latach najmu mieszkania, oczekuje na podpis Prezydenta RP. Od 2019 r. tj. po wejściu w życie przepisów ustawy znane będą jej efekty rzeczowe.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

W latach 1998-2016 w Małopolsce przybyło zaledwie nieco ponad 268 tysięcy mieszkań. Dane GUS wykazują, że w 2016 r. na terenie województwa było 1 162 663 mieszkań, w których znajdowało się 4 554 318 izb. W województwie mazowieckim było ich niemal dwukrotnie więcej. W Małopolsce na jedną izbę statystycznie przypadało więc około 1,35 mieszkańca. W Mazowieckim było to 1,5 osoby, a w Wielkopolsce 1,39 - przy średniej krajowej wynoszącej 1,41 osoby na izbę. Przeciętnie w jednym mieszkaniu w województwie małopolskim w 2016 r. mieszkały niespełna 3 osoby. Większe zatłoczenie w lokalach mieszkalnych jest tylko w województwie wielkopolskim i podkarpackim.

99,11% mieszkań w miastach Małopolski posiadało wodociąg. Na wsi było to ponad 93%. Jednak z sieci kanalizacyjnej korzysta już znacznie mniej gospodarstw. Według danych GUS w 2016 r. z kanalizacji korzystało 2 116 059 mieszkańców województwa małopolskiego, to o około 100 tys. mniej niż ze znacznie mniej ludnego dolnośląskiego. Jeszcze trudniejsza sytuacja była w zaopatrzeniu w ekologiczne paliwo gazowe. W tym samym roku do sieci było przyłączonych zaledwie 418 530 mieszkań. Do użytku oddano zaś 7787 budynków mieszkalnych – najmniej od 2012 r. Cały czas maleje również średnia powierzchnia oddawanego do użytku mieszkania. Konieczna jest zdecydowana poprawa w tym zakresie.

Pomimo korzystnych uwarunkowań dla rozwoju energetyki bazującej na źródłach odnawialnych udział energii z OZE w produkcji energii ogółem należy do bardzo niskich.

Z tego względu należy położyć nacisk ukierunkowany na rozwój energetyki wykorzystującej OZE w wielu wymiarach (produkcja energii i efektywna jej dystrybucja, wsparcie przedsiębiorstw działających w sferze obsługi sektora OZE, zwiększenie stopnia wykorzystania energii pierwotnej, wykorzystanie OZE w celu zmniejszania zużycia paliw konwencjonalnych i ograniczenia tzw. niskiej emisji). Obszar ten ma szansę szybkiego rozwoju nie tylko ze względu na istniejące zasoby, ale i planowane wsparcie w sferze innowacji (energetyka niskoemisyjna oraz automatyka są wyłaniającymi się obszarami inteligentnej specjalizacji województwa).

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA MAŁOPOLSKIEJ ENERGETYKI I MIESZKALNICTWA

- Będziemy ściśle współpracować z rządem przy realizacji programów, kierowanych do samorządów.
- Przeprowadzimy audyt nieruchomości będących własnością samorządu wojewódzkiego.
- Przekażemy niewykorzystane obiekty na potrzeby realizacji rządowego programu Mieszkanie Plus.
- **Będziemy rozwijać elektromobilność i paliwa alternatywne.**
- Będziemy rozwijać budowę stacji ładowania w największych aglomeracjach i obszarach gęsto zaludnionych.
- Będziemy rozwijać infrastrukturę dla tankowania gazu ziemnego w postaci CNG/LNG.
- Wprowadzimy strefy czystego transportu. Ustanowienie stref czystego transportu wpłynie na spadek emisji szkodliwych związków szczególnie

w centrach miast.

- **Będziemy rozwijać Fundusz Niskoemisyjnego Transportu (FNT).**
- Będziemy wspierać publiczny transport zbiorowy działający w szczególności w aglomeracjach miejskich, uzdrowiskach, na obszarach, na których ustanowione zostały formy ochrony przyrody zgodnie z przepisami o ochronie przyrody, wykorzystującego biopaliwa ciekłe, inne paliwa odnawialne, sprężony gaz ziemny (CNG) lub skroplony gaz ziemny (LNG), w tym pochodzący z biometanu, wodór lub energię elektryczną.
- Zakupimy nowe pojazdy i jednostki pływające zasilane biopaliwami ciekłymi, sprężonym gazem ziemnym (CNG) lub skroplonym gazem ziemnym (LNG), w tym pochodzącym z biometanu, lub wodorem, lub wykorzystujących do napędu energię elektryczną.
- Będziemy rozwijać zeroemisyjny transport publiczny.
- **Będziemy rozwijać kogenerację, która jest szansą dla ciepłownictwa samorządowego.**
- Będziemy rozwijać ciepłownictwo sieciowe zasilane ciepłem wytwarzanym w procesie kogeneracji.
- Będziemy inwestować w lokalne elektrociepłownie, które przyniosą niesamowite efekty. Na obszarze objętym tym działaniem diametralnie zmniejszy się emisja dwutlenku węgla i rakotwórczego pyłu zawieszonego PM10. Zyska środowisko, ale i mieszkańcy powiatu.
- Będziemy realizować inwestycje układu kogeneracyjnego.
- **Będziemy rozwijać Klastry Energii.**
- Będziemy aktywnie uczestniczyć w klastrze, koordynowaniu działań lub wsparciu dla wspólnych działań społeczności w celu utworzenia klastra.
- Opracujemy i wdrożymy Plany Gospodarki Niskoemisyjnej oraz Plany zaopatrzenia w ciepło energię elektryczną i paliwa gazowe.
- **Rozwiniemy program rozwoju gazyfikacji.**

BEZPIECZEŃSTWO OBYWATELI W MAŁOPOLSKIM

Bezpieczeństwo polskich obywateli to kwestia fundamentalna dla właściwego rozwoju społecznego. Przywrócenia poczucia troski państwa nad obywatelem musi odbyć się poprzez ponowne przejęcie odpowiedzialności za najważniejsze zadania w zakresie bezpieczeństwa. Rozwój i modernizacja służb mundurowych, szczególnie policji i straży pożarnej powinny być obiektem szczególnego zainteresowania władz samorządowych.

CO ZROBILIŚMY DLA BEZPIECZEŃSTWA MIESZKAŃCÓW WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

PRZYWRÓCENIE POSTERUNKÓW – Rząd koalicji PO-PSL w latach 2007-2015 zlikwidował ponad połowę posterunków policji w Polsce, co diametralnie obniżyło poziom bezpieczeństwa na wielu obszarach kraju. Przez ponad dwa lata rząd Prawa i Sprawiedliwości zdecydowanie zmienił sytuację w zakresie bezpieczeństwa w lokalnych społecznościach. Stało się to możliwe m.in. dzięki przywróceniu ponad 70 posterunków policji w małych miejscowościach. W województwie małopolskim przywrócono już 3 posterunki: w Zakliczynie, Szerzynie i w Jodłowniku.

PROGRAM MODERNIZACJI SŁUŻB MUNDUROWYCH – W 2017 r. policja zakupiła 956 radiowozów, Państwowa Straż Pożarna 139 samochodów, a Straż Graniczna 130. Zainwestowano także w rozwój Ochotniczych Straży Pożarnych – w 2017 r. dotacja dla OSP została podniesiona o 15 mln zł.

INNOWACYJNE FORMY KONTAKTU – M.in. możliwość zgłoszenia zagrożenia w swojej okolicy przez Internet, za pośrednictwem Krajowej Mapy Bezpieczeństwa czy korzystania z mobilnej aplikacji „Moja Komenda”, która pozwala na szybki kontakt z dzielnicowym. Z aplikacji tej skorzystało

już ponad 80 tys. osób. Działania te idą w parze z nauką bezpiecznych zachowań, głównie wśród dzieci i młodzieży. Jednym ze sposobów promowania odpowiedzialnych postaw jest przyznawanie nagród „Młody Bohater” za podjęcie prób ratowania życia. Dodatkowo realizowana jest odpowiedzialna polityka migracyjna. Polscy funkcjonariusze Straży Granicznej wspierali uszczelnianie granic w 18 państwach, podnosząc w ten sposób bezpieczeństwo w Europie.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Jak wynika z danych Komendy Głównej Policji, w 2016 r. na terenie województwa małopolskiego miało miejsce ponad 3,9 tys. wypadków drogowych, zginęło w nich 185 osób, a 4764 zostały ranne. Pod względem liczby wypadków Małopolska jest na drugim miejscu w kraju, wyprzedzając tylko województwo łódzkie. Podobnie jest z liczbą osób rannych. Wskaźnik liczby zabitych na sto wypadków nasze województwo ma najniższy w kraju (4,7).

W budowaniu systemu bezpieczeństwa kluczową rolę odgrywają organizacje pozarządowe, jak: OSP, TOPR, GOPR, WOPR, które wspierają zawodowe służby lub je uzupełniają w specyficznych środowiskach – góry, zbiorniki wodne. Liczba ratowników-ochotników działających w tych formacjach jest bardzo duża i świadczy o społecznym zaangażowaniu mieszkańców.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA MIESZKAŃCÓW WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

- Będziemy budować bezpieczne i oświetlone przejścia dla pieszych.

- Polepszymy jakość dróg powiatowych i wojewódzkich w celu zwiększenia na nich bezpieczeństwa.
- Będziemy wspólnie z rządem przywracać zlikwidowane za rządów PO-PSL posterunki policji.
- W celu zabezpieczenia przed powodzią zidentyfikujemy i podejmiemy starania na rzecz odmulenia głównych zbiorników retencyjnych pozostających własnością samorządów, aby zabezpieczyć mieszkańców przed powodzią.
- Będziemy dążyć do powołania funduszu solidarnościowego zabezpieczającego odszkodowania dla mieszkańców Małopolski, którzy ucierpieli na skutek klęsk żywiołowych.
- Będziemy wspierać służby ratownicze poprzez programy wyposażania w sprzęt, organizację ćwiczeń i szkoleń.
- Będziemy wzmacniać placówki medyczne zajmujące się pomocą specjalistyczną poszkodowanym w wypadkach.
- Będziemy wspierać realizację „Programu Ochrony Dorzecza Górnej Wisły”.
- Będziemy wdrażać programy edukacyjne dla dzieci i dorosłych na temat pierwszej pomocy przedmedycznej i zasad bezpieczeństwa na drodze oraz podczas wypoczynku.

SPRAWNA ADMINISTRACJA I LEPSZE ZARZĄDZANIE W MAŁOPOLSKIM

Władza samorządowa to także sprawna administracja i lepsze zarządzanie. Poziom samorządowy wymaga nie tylko wizji i szerokiej perspektywy rozwoju, ale także bezpośrednich dobrych działań. Dobry gospodarz zna swoich obywateli i ich potrzeby. W trosce o nasze małe ojczyzny konieczna jest stała poprawa jakości zarządzania i efektywności wydatkowania środków publicznych. Władza samorządowa musi być najbliżej mieszkańców w regionach, każdego dnia dając bezpośredni przykład dobrego rządzenia.

CO ZROBILIŚMY, ABY USPRAWNIĆ ADMINISTRACJĘ

LEPSZE WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW UNIJNYCH – Dzięki dynamicznym działaniom rządu w ciągu 2 lat udało się zdecydowanie przyspieszyć realizację programów finansowanych ze środków unijnych. Po wyborach parlamentarnych Ministerstwo Rozwoju przeprowadziło analizę stanu wdrażania funduszy unijnych na lata 2014 - 2020. Przeprowadzony audyt wykazał, że w porównaniu do innych państw opóźnienia sięgały nawet roku. Niektóre wskaźniki wykorzystania funduszy były bliskie zeru.

W czerwcu 2016 r. Rada Ministrów przyjęła „Plan działań na rzecz zwiększenia efektywności i przyspieszenia realizacji programów w ramach umowy partnerstwa”, który przyniósł zdecydowaną poprawę.

Łącznie w ramach obecnej perspektywy budżetowej podpisano już ponad 25 tys. umów na dofinansowanie projektów z pieniędzy UE o wartości ponad 225,5 mld zł.

Dodatkowo dzięki energicznym działaniom byłego Ministra Rozwoju Mateusza Morawieckiego udało się zagospodarować 9 mld euro pochodzących z poprzedniej perspektywy budżetowej na lata 2009-2013.

Polska z powodzeniem zakończyła także negocjacje w sprawie funduszy norweskich. Dzięki temu nasz kraj otrzyma 810 mln euro, które zostaną przeznaczone m.in. na ochronę środowiska i rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

Niestety, znacznie wolniej niż programy krajowe realizowane były programy regionalne, za które odpowiadają samorzady wojewódzkie. Szczytuje się, że zagrożona jest kwota ok. 887 mln euro z programów regionalnych.

PAKIET DLA ŚREDNICH MIAST – Na 255 polskich miast posiadających status średnich, aż 122 ośrodki według analiz przeprowadzonych przez PAN, są zagrożone utratą funkcji społeczno-gospodarczych. Ponad 2 mld zł przeznaczone na wsparcie w ramach programu zostaną przekazane na cele związane z inwestycjami publicznymi, wspieranie efektywności energetycznej, czy też tworzenie warunków dla inwestycji prywatnych. Pakiet dla Miast Średnich jest krokiem milowym na rzecz wyrównywania szans rozwojowych wszystkich obszarów kraju.

JAK SYTUACJA WYGLĄDA DZISIAJ

Województwo małopolskie zajmuje pod względem wartości wniosków o dofinansowanie 6 miejsce. Wkład UE w złożonych wnioskach o dofinansowanie wynosi 12,6 mld zł, co stanowi 102% alokacji. Podpisanych zostało dotychczas 2,4 tys. umów, na kwotę 7 mld zł, co stanowi 57% alokacji (średnia dla wszystkich RPO również wynosi 57%)

Obecnie, by zapewnić dobre wykorzystanie środków, należy przygotować dokumenty gwarantujące ich użycie w sposób maksymalnie sty-

mulujący wzrost gospodarczy województwa małopolskiego. Konieczne jest przede wszystkim położenie nacisku na zrównoważony rozwój regionu i dostępność środków pomocowych dla regionów w najtrudniejszej sytuacji. Obecna perspektywa finansowa Unii Europejskiej została już zaprogramowana, konieczna jest jej skuteczna realizacja oraz dobre przygotowanie do nowego okresu programowania. To podstawowe zadanie dla władz samorządowych województwa.

W województwie małopolskim „Pakiem dla Miast Średnich” objęto miasta: Wadowice, Brzesko, Limanowa, Myślenice, Gorlice, Nowy Targ, Zakopane, Tarnów, Nowy Sącz, Chrzanów, Andrychów, Oświęcim, Olkusz, Trzebinia, Bochnia, Skawina, Wieliczka.

CO PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ ZROBI DLA POPRAWIENIA JAKOŚCI ADMINISTRACJI

- Sprawność administracji będzie na bieżąco monitorowana.
- Na bieżąco będziemy sprawdzać poziom satysfakcji osób korzystających z usług administracji publicznej.
- Zapewnimy transparentność posiedzeń wszelkich organów władz wybieranych przez Obywateli; posiedzenia rad gmin, powiatów oraz Sejmiku, a także zarządów powiatowych i wojewódzkiego będą na bieżąco transmitowane i dokumentowane w sposób powszechnie i łatwo dostępny.
- Zapewnimy przyśpieszenie wydatkowania unijnych środków w ramach programów regionalnych.
- Będziemy efektywnie współpracować z administracją rządową i samorządami lokalnymi w przygotowywaniu strategicznych inwestycji współfinansowanych ze środków UE.
- Będziemy dążyć do nowelizacji listy projektów kluczowych, najważniej-

szych z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju regionu.

- Będziemy wspierać samorządy powiatowe i gminne w budowaniu mechanizmów finansowych pozwalających na wygospodarowanie środków na wkład własny wymagany w projektach.
- Będziemy dbać o zrównoważony rozwój Małopolski i wspierać wszystkie subregiony z uwzględnieniem obiektywnych wskaźników mających na celu wyrównywanie szans.
- Będziemy usprawniać dystrybucję środków europejskich poprzez szybsze przygotowywanie konkursów, zwłaszcza przeznaczonych dla przedsiębiorców i samorządów.
- Będziemy rzetelnie przygotowywać inwestycje infrastrukturalne, w których inwestorem jest samorząd wojewódzki.
- Będziemy działać na rzecz utrzymania równowagi pomiędzy obszarami innowacyjności i rozwoju nowych technologii a utrzymaniem kierunków wsparcia w zakresie infrastruktury.
- Będziemy wprowadzać system zarządczy funduszami UE ograniczający dowolność interpretacji pozycji kosztowych przez urzędników.
- Będziemy dążyć do wprowadzenia systemu indywidualnej opieki i nadzoru nad skomplikowanymi, najważniejszymi i „zagrożonymi” projektami.
- Będziemy realizować kampanie informacyjne i usprawniać działanie punktów informacji o środkach europejskich, by zapewnić potencjalnym beneficjentom szeroki dostęp do wiedzy.
- Będziemy wprowadzać zmiany w funkcjonowaniu Urzędu Marszałkowskiego i innych jednostek zaangażowanych we wdrażanie funduszy europejskich, by zapewnić ich maksymalną absorpcję i transparentność działania instytucji podlegających samorządowi wojewódzkiemu.

